

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

**ВПЛИВ МОДЕЛІ ГРАВІТАЦІЙНОГО ТЯЖІННЯ НА ЯКІСТЬ
КОНФЕРЕНЦІЙНОГО ПЕРЕКЛАДУ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ОС «магістр»
студентки II року навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.041 «Германські
мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська)»,
ОПП «Художній переклад з
англійської мови, літературне
редагування та менеджмент
перекладацьких проектів»

Маріни ГОДЕРАШ

Науковий керівник:

д.філол.н., професор кафедри
теорії і практики перекладу з
англійської мови

Роксолана ПОВОРОЗНЮК

«Допущено до захисту»

Протокол № 8 кафедри

теорії і практики перекладу з англійської мови

ННІФ від 07.04.2023

Завідувач кафедри _____ **Людмила СЛАНОВА**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. МОДЕЛЬ ГРАВІТАЦІЙНОГО ТЯЖІННЯ В УСНОМУ ПЕРЕКЛАДІ	
1.1. Визначальні аспекти реалізації усного перекладу	8
1.2. Сучасні психолінгвістичні концепції усного перекладу	11
1.3. Модель гравітаційного тяжіння в усному перекладі	19
Висновки до Розділу I	29
РОЗДІЛ II. ЗІСТАВНИЙ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ГРАВІТАЦІЙНОГО ТЯЖІННЯ В СИНХРОННОМУ ПЕРЕКЛАДІ	
2.1. Опис зіставного перекладознавчого дослідження моделі гравітаційного тяжіння	30
2.2. Результати зіставного перекладознавчого дослідження моделі гравітаційного тяжіння	56
Висновки до Розділу II	61
РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ ЯКІСНИХ ПАРАМЕТРІВ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ В АСПЕКТІ МОДЕЛІ ГРАВІТАЦІЙНОГО ТЯЖІННЯ	
3.1. Еквівалентність усного перекладу в аспекті моделі гравітаційного тяжіння	62
3.2. Результати проведеного аналізу еквівалентності усного перекладу в аспекті моделі гравітаційного тяжіння.....	65
Висновки до Розділу III	79
ВИСНОВКИ.....	81
Список використаних джерел.....	83

SUMMARY.....	91
Додатки.....	96

ВСТУП

У сучасному світі наукові дослідження та міжнародні конференції допомагають сприяти розвитку наукових знань та культурного обміну між країнами. Переклад конференцій, які проводяться з різними учасниками з усього світу, вимагає точного та ефективного передавання інформації між різними мовами та культурами. Важливим аспектом у цьому процесі є забезпечення високої якості перекладу, що забезпечує порозуміння між учасниками конференцій.

Норвезька вчена Сара Галверсон запропонувала модель гравітаційного тяжіння у сфері перекладу, що, хоча й не має прямого відношення до фізики, створює метафоричний зв'язок між притягальною силою між двома об'єктами та взаємодією між різними мовами та культурами. В основі цієї моделі лежить ідея, що ефективність та якість перекладу залежать від "сили притягання" між культурами та мовами, які перетинаються у процесі комунікації.

Модель гравітаційного тяжіння, запропонована С. Галверсон, є інноваційним підходом у мовознавстві та перекладознавстві, який базується на аналогії з фізичним явищем гравітації. Ця модель спрямована на вивчення взаємодії між мовами та культурами, а також на аналіз процесу перекладу у контексті міжкультурної комунікації.

У цій магістерській роботі досліджується вплив моделі гравітаційного тяжіння С. Галверсон на якість перекладу конференцій. Ми зосередимося на аналізі різних аспектів перекладу, таких як лексичні, граматичні, культурні, психолінгвістичні особливості, щоб виявити, як модель гравітаційного тяжіння може впливати на рівень порозуміння між учасниками з різних культурних і мовних середовищ.

Крім того, ми дослідимо культурні аспекти цієї моделі, розглядаючи, яким чином гравітаційне тяжіння може слугувати метафорою для відносин між різними мовами та культурами. Особливий наголос буде зроблено на ролі

контексту, ідентичності та діалогу у перекладі, оскільки ці фактори мають безпосередній вплив на взаємодію між учасниками конференцій.

У роботі також будуть розглянуті можливі обмеження та недоліки моделі гравітаційного тяжіння С. Галверсон, а також її потенційні вдосконалення та альтернативи. Для досягнення цієї мети, ми проведемо порівняльний аналіз моделі з іншими підходами до перекладу, що існують у сучасній лінгвістиці та перекладознавстві.

Використовуючи емпіричні дані з реальних конференцій та перекладів, ми оцінимо, наскільки ефективно модель гравітаційного тяжіння може сприяти поліпшенню якості перекладу конференцій, а також розглянемо можливі шляхи її застосування у практичній діяльності перекладачів та інших фахівців у галузі міжкультурної комунікації.

Англійсько-українська мовна пара була обрана для цього дослідження, оскільки вона створює ідеальне тестове середовище і будуть корисними у подальших дослідженнях англійсько-українського перекладу. Під час перекладу конференцій (тобто усного перекладу) перекладач не має часу на свідомий вибір еквіваленту, таким чином переклад відбувається «автоматично». Тому проводиться дослідження на основі корпусних досліджень, щоб встановити зв'язок у фактичному вживанні моделі гравітаційного тяжіння С. Галверсон в перекладах.

Об'єкт дослідження магістерської роботи полягає у дослідженні аспектів перекладу міжнародних конференцій.

Предметом дослідження є модель гравітаційного тяжіння Галверсон та її вплив на якість перекладу промов у контексті військової підтримки України.

У рамках цього дослідження ми використовуємо такі **методи**, як зіставний аналіз, контент-аналіз, структурний аналіз, а також використання корпусних

досліджень. Ці методи дозволять нам оцінити ефективність та застосування моделі гравітаційного тяжіння у сфері перекладу конференцій.

Завданнями дослідження є:

1. Вивчення теоретичних основ моделі гравітаційного тяжіння С. Галверсон та її застосування в перекладознавстві.
2. Аналіз впливу моделі гравітаційного тяжіння на якість перекладу конференцій з урахуванням різних аспектів перекладу, таких як лексичні, граматичні та стилістичні особливості.
3. Дослідження культурних аспектів моделі гравітаційного тяжіння та їх відношення до перекладу термінів в контексті військової підтримки України.
4. Проведення повної емпіричної перевірки гіпотези гравітаційного тяжіння на англійсько-українській мовній парі.
5. Оцінка можливих обмежень та недоліків моделі та розробка пропозицій щодо її вдосконалення або альтернативних підходів.
6. Оцінка можливих коригувань роботи перекладача задля покращення якості перекладу.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у комплексному дослідженні моделі гравітаційного тяжіння С. Галверсон у контексті перекладу конференцій та її взаємодії з культурними аспектами міжкультурної комунікації. Особливість нашого дослідження полягає у тому, що ми не тільки аналізуємо теоретичні засади моделі, але й оцінюємо її практичну ефективність за допомогою емпіричних даних, отриманих зі справжніх конференцій та перекладів.

Таким чином, наша магістерська робота спрямована на розвиток теоретичних та практичних аспектів перекладознавства, сприяючи покращенню якості

перекладу на міжнародних конференціях та забезпеченню глибшого розуміння між культурами та мовами у глобальному контексті.

РОЗДІЛ I: МОДЕЛЬ ГРАВІТАЦІЙНОГО ТЯЖІННЯ В УСНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

1.1. Визначальні аспекти реалізації усного перекладу

Усний переклад є одним із типів перекладу, який є складним для виконання. Для його якісного та належного виконання необхідні відмінні знання мови оригіналу та мови перекладу, а також контексту та навички оперативно і вміло передавати зміст тексту оригіналу мовою перекладу, враховуючи усі особливості. Усний переклад, як процес і продукт перекладацької діяльності, має багато визначень. Наведемо деякі з них. Усний переклад — такий вид перекладу, під час якого перекладач має відтворити текст оригіналу мовою перекладу в усній формі. Цей факт визначає одноразовість сприйняття перекладачем відрізків оригіналу та неможливість подальшого редагування після його виконання. При усному перекладі створення тексту перекладу може відбуватися або паралельно до сприйняття оригіналу, або після того, як завершиться сприйняття оригіналу [8, с. 9]. Усний переклад – це вербальна передача змісту мовного вислову, складеного однією (вихідною) мовою, за допомогою мовних засобів іншої мови (мови перекладу) із врахуванням усіх лексичних, граматичних та стилістичних особливостей. Усний переклад є невід'ємною частиною заходів міжнародного рівня: ділових переговорів, конференцій, виставок. Успіх заходу та загальний імідж компанії залежать від якості його виконання. Усний переклад сприймається на слух одноразово, тому довго і ретельно розмірковувати над текстом не має можливості ні перекладач, ні слухач [8].

Діяльність, яка полягає у встановленні усних або жестових зв'язків між комунікантами, які не можуть використовувати спільний набір символів, відома як усний переклад. Усний переклад є діяльністю, яка допомагає усному спілкуванню та комунікації між комунікантами, що говорять різними мовами, шляхом здійснення перекладачами синхронного чи послідовного перекладу.

При послідовному перекладі перекладач починає перекладати текст тільки після закінчення промови або її частини. Послідовний перекладу здійснюється шляхом сприйняття тексту оригіналу, який вимовляється з перервами. Такий переклад включає два різновиди: абзацно-фразовий переклад та власне послідовний переклад.

Під час синхронного перекладу перекладач слухає оригінал, з невеликим відставанням (2-4 сек.), та дотримуючись цієї кількасекундної паузи надає переклад. Зазвичай синхронний переклад здійснюється з використанням допоміжної техніки (навушники, мікрофон тощо) у спеціально обладнаній кабінці. Для синхронного перекладу перекладач повинен володіти навичками паралельної багатозадачності: сприймати текст на слух, розуміти зміст, сформулювати думку, обираючи потрібні еквіваленти іншою мовою та вимовити їх. Усний переклад має багато видів, серед яких є:

- усний послідовний односторонній переклад;
- усний послідовний абзацно-фразовий односторонній переклад;
- усний послідовний абзацно-фразовий двосторонній переклад;
- синхронний переклад.

Незважаючи на те, що мета усного перекладу має багато спільного з завданнями інших видів перекладу, цей різновид має певні відмінності від письмового перекладу, якщо розглядати основні механізми та умови виконання. Відмінність усного перекладу від інших видів перекладу була розглянута вченими після розширення сфери його застосування в другій половині ХХ століття. Це зумовило потребу систематичного дослідження закономірностей та особливостей цього виду перекладу та розвитку теорії усного перекладу, яка розмежовує теорії послідовного та синхронного перекладу.

У проведених дослідженнях виділяються три напрями:

- Вивчення факторів, що впливають на сприйняття інформації перекладачем, яка міститься в оригіналі. Треба враховувати короткочасність, одноразовість та дискретність усного мовлення, також паузи, ритм і темп промови. Перекладач витягує інформацію відокремленими порціями, що залежить від розвитку ланцюга мовних одиниць у мові. Для повноти розуміння сприйняття йде з урахуванням смислових опорних пунктів.
- Сприйняття усного перекладу як унікального виду мовлення. Мова перекладача відрізняється від звичайної мови, оскільки вона формується під час перекладу, тому вона орієнтована на оригінал. У рамках цього напряму вивчаються особливості синхронного перекладу.
- Вивчення усного перекладу у контексті протиставлення до письмового перекладу. Дослідники звертають особливу увагу на кількісні та якісні особливості усного перекладу, що диференціюють його від письмового перекладу і формують його специфіку.

Виконання усного перекладу потребує від перекладача гарної оперативної пам'яті, щоб зберігати в пам'яті текст чи його зміст до моменту перекладу. Попри те, що певні відмінності між видами усного перекладу існують, вони мають спільні риси, що можна визначити порівнянням усного перекладу з письмовим перекладом.

У сучасному діловому світі, який включає безліч країн та національностей, мовний бар'єр може стати перешкодою у взаєморозумінні. Для швидкого та професійного вирішення комунікативних та професійних завдань необхідне повне порозуміння між сторонами, і для цього часто використовується англійська мова, яка є міжнародною та дуже функціональною. Однак, не всі володіють цією мовою, і ця проблема є серйозною. Існують різні способи вирішення цієї проблеми, але деякі з них, такі як використання комп'ютерних програм-перекладачів, можуть бути ненадійними, особливо для складних

технічних перекладів з англійської мови, які потребують врахування культурологічної складової та фразеологічних одиниць. Програми можуть перекласти лише загальний зміст тексту та зробити, здебільшого, дослівний переклад, але не можуть виконати якісний переклад, враховуючи усі особливості та контекст.

Єдиний дійсно надійний спосіб подолати мовний бар'єр - це скористатися послугами професійного усного перекладача. Такі фахівці володіють необхідними знаннями і навичками, щоб перекладати мову оригіналу в усному форматі на професійному рівні, враховуючи всі особливості мовлення. Окрім того, послугами усного перекладача часто користуються під час проведення переговорів, бізнес-зустрічей, презентацій, конференцій, наукових заходів тощо.

Найбільш ефективним видом усного перекладу є синхронний переклад, на нашу думку. Цей вид усного перекладу здійснюється майже одночасно з оригінальним мовленням, що дозволяє зберегти інформаційний зв'язок між співрозмовниками і уникнути затримок. Такий переклад є складним та вимагає від перекладача високої кваліфікації та концентрації.

Загалом, варто зазначити, що усний переклад є важливою складовою міжнародної комунікації та співпраці. Незважаючи на технологічний прогрес та зростаючу роль комп'ютерних програм, люди здатні забезпечити найвищу якість усного перекладу. Тому, для досягнення максимальної ефективності в професійній комунікації, важливо забезпечити належний рівень кваліфікації усних перекладачів та використовувати їхні послуги при необхідності.

1.2. Сучасні психолінгвістичні концепції усного перекладу

Теорія лінгвістичної відносності, започаткована В. Гумбольдтом, продовжила своє життя в ХХ столітті завдяки теорії лінгвістичного детермінізму, створеній

його послідовниками Е. Сепіром та Б. Л. Ворфом. Е. Сепір зазначав, що мова є відображенням способу думання, а культура є відображенням способу життя та думок певного суспільства.

Наприклад, в українській мові є слово «доба», яке українці доволі часто використовують, проте в англійській мові такого слова не існує. Для того, щоб описати поняття доби англійською мовою, варто вжити словосполучення «24 hours». Натомість, в англійській мові є слово, як позначає двотижневий період часу - «fortnight». Українською мовою немає прямого відповідника, але ми також можемо вжити безпосередньо описовий переклад «два тижні». Аналогічно, носії англійської та української мов не концептуалізують різні види снігу, як це роблять, наприклад, інуїти, які мають більше десятка окремих слів, що позначають специфічні риси снігу, такі як сніг, що використовується для будівництва іглу, сніг, що падає, лежить, тане або відбивається в променях сонця тощо. Очевидно, що у мові ескімосів є загальне слово для позначення снігу, але вони також мають багато інших слів, що точніше позначають різні типи снігу.

Ці випадки стали причиною того, що деякі дослідники вважають, що абсолютно точно перекладати з однієї мови на іншу неможливо, оскільки, за гіпотезою Сепіра-Ворфа, слів, тотожних у різних мовах за семантичними ознаками, взагалі немає. Однак, потреба в перекладі виникає через розмаїття мов у світі та міжкультурну комунікацію. Це питання постало в центрі уваги психолінгвістики, як вказує румунська вчена Т. Слама-Казаку. Підхід цієї науки до перекладу як виду комунікації описує перекладача як «семіотичну особистість». Його завдання - долати труднощі, пов'язані з різницею в значеннях, «мовних картинах світу» та іменованих об'єктах, шукати еквіваленти в цільовій мові, яка зазвичай відображає дійсність по-іншому, ніж вихідна мова. Це не стосується лише екзотичних прикладів перекладу реалій,

але також традиційних фраз, які можуть виглядати логічно, але неправильно перекладені.

С. Галверсон, висуваючи свою теорію гравітаційного тяжіння, вирізняє три елементи: відстань між мовами, частота вживання однакових відповідників при перекладі та структурні відмінності між оригіналом та перекладом. Приклади диференціювання термінів в мовах, як от іспанська мова, яка розрізняє "pez" (живу рибу) та "pescado" (рибу як страву), дають дослідникам підстави стверджувати, що абсолютно точний переклад з однієї мови на іншу - неможливий. Однак, з міжкультурною комунікацією з'являється також потреба в перекладі, що стає предметом для вивчення в сфері психолінгвістики. Для психолінгвістики, перекладач є "семіотичною особистістю", що допомагає подолати труднощі незбігу значень, різниці між "мовними картинками світу" та іменованими об'єктами, знаходити еквіваленти в цільовій мові, яка, зазвичай, членує дійсність інакше, ніж вихідна мова. Наприклад, маємо слово "рука" в українській мові, тоді як в англійській мові маємо "hand" та "arm". Буває, що і в менш віддалених мовах фіксуємо подібні явища, як і зазначалося у прикладах вище. На думку деяких дослідників, асиметрія у структуруванні реальності носіями дистантних і недостатньо віддалених мов є нездоланною проблемою, що становить труднощі для перекладача. Хоча гіпотеза лінгвістичної відносності має свої позитивні сторони, але є вразливі місця. Незважаючи на те, що деякі племена Папуа Нової Гвінеї використовують лише два слова для опису кольорів (темний і світлий), мовці можуть розрізняти всі відтінки кольорів так само, як і ми [18, с. 412].

Таким чином, ми можемо зафіксувати перший елемент теорії гравітаційного тяжіння С. Галверсон – відстань між мовами. Його концепт полягає якраз в тому, що чим далі мови одна від одної, тим важче перекладачу знайти

відповідний еквівалент. Під час нашого дослідження в рамках цієї роботи, ми визначимо, чи можна підтвердити цю теорію.

Кожна мова є унікальною та неповторною, але в її основі лежить словниковий склад та граматичний устрій. Вона є засобом передачі думок під час комунікації з іншими людьми та формує нашу думку про те, що ми хочемо висловити. Згідно з гіпотезою Сепіра-Ворфа, якщо структура мови визначає структуру мислення та спосіб пізнання світу, то пізнання є обмеженим та не має загальнозначущого характеру. Етнолінгвістична теорія, у свою чергу, стверджує, що кожна мова має у своїй структурі особливе світобачення та філософію сприйняття світу її носіями. З одного боку, мова допомагає організувати потік вражень, що виникають у нашій свідомості, а з іншого боку, інтелект не повинен обмежуватись кордонами свідомості. З психолінгвістичних позицій складно погодитися з теорією неперекладності, оскільки вона заперечує переклад як феномен та особливий різновид мовленнєвої діяльності. Ініціюючи процес внутрішнього мовлення, мотиви формують думку, яка не завжди досягає стадії зовнішньої вербалізації. Оскільки перекладність є ключовим поняттям у теорії перекладу, мова кожного народу може компенсувати відсутність абсолютного еквівалента чужоземного слова за допомогою синонімії. Українська мова має дуже розвинену синоніміку для найменування понять з найтоншими смисловими відтінками. Отже, різниці між мовами існують, проте їх можна пояснити за допомогою синонімів, описового перекладу або уточнень в процесі перекладу. Відповідно в даному контексті можемо співставити цю інформацію із іншими двома елементами теорії гравітаційного тяжіння С. Галверсон, а саме частота вживання однакових відповідників при перекладі та структурні відмінності між оригіналом та перекладом.

Психолінгвістика та перекладознавство показали, що переклад є одним з пріоритетних об'єктів дослідження, і можливість його здійснення є

принциповою. У своїй першій теоретичній праці "Про деякі питання теорії перекладу", яка вийшла на початку 1930-х рр., О. М. Фінкель критикує погляди О. О. Потебні, висловлюючи подив щодо популярної думки про неможливість перекладу, висловлюваної науковцями, тоді як вдала перекладацька практика їх заперечувала [15, с. 253]. О. О. Потебня не був одним, хто притримувався своїх "неперекладних" уявлень: серед чільних учених-прихильників цієї ідеї був і німецький перекладознавець Ф. Шлайєрмахер [34; 30].

Для когнітивного моделювання перекладацького процесу слід відмовитися від настанови на міжмовні трансформації та нарешті сприйняти погляд на переклад як на багатоплановий і багатовимірний вид людської діяльності, що об'єднує проблеми філософії, психології, лінгвістики, фізіології та інших наук. Бачення перекладу як діяльності повністю відповідає положенням психолінгвістики, що отримала назву "теорія мовленнєвої діяльності". Нині у фокусі уваги психолінгвістів-перекладознавців переклад постає як когнітивна діяльність людини в контексті її соціокультурних функцій. На цьому аспекті наголошував і Р. О. Якобсон, зазначаючи, що «когнітивний рівень мови не лише дозволяє, а й прямо вимагає перекодувальної інтерпретації (decoding), тобто перекладу».

Інтерпретативний підхід до розуміння процесу перекладу, як зазначається, передбачає в певній мірі реконструкцію діяльності автора під час створення оригінального тексту. В рамках "когнітивної транслятології" перекладацьку діяльність розглядають як реалізацію взаємодії когнітивних та мовних структур індивіда (перекладача) в широкому контексті його психосеміотичної характерології. Перекладачу відведена не лише скромна роль вербального декодувальника, а й інтерпретатора смислового коду, закладеного в початковому тексті.

У концепції Ю. О. Сорокіна переклад розглядається як тріада: переклад як продукт, переклад як сума технологій і переклад як процес комбінування

певного набору знаків, запропонованого перекладачем реципієнтові. Отже, переклад є "формою семіотичного досвіду однієї лінгвокультурної спільноти в знакових системах іншої лінгвокультурної спільноти". Семантико-вербальна технологія представляє психічний та культурний досвід соціуму, тому відтворення цієї технології є відтворенням чужого психічного й культурного досвіду.

Вагомий внесок у розуміння психолінгвістичної природи перекладу зробили французькі та канадські перекладознавці, серед яких Д. Селескович та Ж. Деліл. Концепція Д. Селескович вважається найбільш радикальною з усіх. Дослідниця надає особливої ваги усному перекладу, який дозволяє переконатися, що переклад - це операція над ідеями, а не мовними знаками. Крім того, саме усний переклад повною мірою відображає сутність перекладацького процесу, оскільки перекладач тут є безпосереднім учасником мовленнєвого процесу (що відсутнє в письмовому перекладі). З цього випливає висновок авторки: мовний аспект перекладу не є таким важливим, як психологічний (смісловий). Ж. Деліл відокремлює у запропонованій схемі процесу перекладу етап вилучення смислу на стадії розуміння, а також етап оперування поняттями за допомогою ментальних механізмів немовного характеру на другій стадії, а саме інтерпретації. Авторка окреслює три стадії процесу перекладу: розуміння, перевираження (інтерпретація) та підтверджувальний аналіз.

Одну з перших спроб експериментального вивчення мовленнєво-мисленнєвих операцій перекладача здійснив Герман Крінгс. На основі процедури «міркування вголос» та аналізу протоколів (транскрибованих із записів на магнітофонну плівку), дослідник прагнув встановити перекладацькі макро- та мікростратегії процесу перекладу. Він розглядав стратегію перекладу як потенційно свідомий план перекладача щодо вирішення проблеми в межах конкретного перекладацького завдання. Результати дослідження свідчать про

важливі етапи та евристичні способи лексичного вибору перекладачами під час фаз розуміння та відтворення цільової мови. Слід зазначити, що Герман Крінґс у своєму дослідженні більше уваги приділив аналізу лексичного вибору в перекладі.

Інший німецький вчений Г. Геніґ на основі результатів психолінгвістичних тестів приходять до висновку, що під час пошуку вербальних варіантів у мові перекладу когніція та інтуїція не функціонують лінійно, а взаємодіють між собою. Інтуїція трактується як здатність до миттєвого синтетичного цілісного розуміння відношень, і її завдання полягає як у пошуку вербальних даних, так і у співвідношенні мовної творчості перекладача з фрагментом дійсності та соціальною ситуацією для відпрацювання семантичних координат розуміння.

Завданням когніції, зі свого боку, є послідовна ментальна робота з конкретними даними, що призводить до пошуку та знаходження перекладацького рішення. У процесі перекладу ці два підходи взаємодіють між собою [26]. У концепції Г. Геніґа та П. Кусмаула можна простежити неоднозначну інтерпретацію неконтрольованих ментальних процесів під час перекладу. З одного боку, ці процеси свідомі, оскільки відомо про їх існування, з іншого боку – вони мають несвідомий характер, оскільки їх зміст ментально не фіксується та не втілюється у вербальному вигляді [27].

У своїх працях фінська перекладознавиця Ю. Гольц-Мантґярі [25] досліджує творчі аспекти перекладацької діяльності в нейролінгвістичному контексті. Її теорія співзвучна концепції Ю. М. Лотмана у розумінні тексту перекладу як утворення, яке несе нову інформацію. В своїх дослідженнях, фінська перекладознавиця С. Тіркконен-Кондит [37] використовує чіткий психолінгвістичний підхід. Особливу увагу заслуговує серія експериментів, які провела вона з університетськими студентами та викладачами, метою яких було доведення прояву психолінгвістичної природи в текстолінгвістичних критеріях оцінювання якості перекладних текстів. Експерименти показали, що

«фактор адресата» та психолінгвістичні риси рецепторів грають провідну роль у оцінюванні якості перекладу. У результаті, фахівці-біологи та викладачі перекладу, що були тими людьми, хто сприймав текст перекладу більш посередньо, збіглися у своїй оцінці якості перекладу біологічного спрямування. Водночас, фінські мовознавці у своїй переважній більшості дали негативні відгуки на тексти перекладу, оцінені позитивно двома попередніми групами біологів та перекладознавців.

Очевидно, що переклад відображає свої особливості на тексті-результаті, який повинен ідеально сприйматися як оригінал, що відрізняється лише мовою. Спільні тенденції або закономірності можна відслідкувати (навіть несвідомо) в перекладі. Для розуміння цього питання варто звернутися до концепції відомого науковця Гідеона Турі, який багато працював над цим питанням.

Концепція ізраїльського вченого Г. Турі посідає особливе місце серед праць закордонних перекладознавців. Принциповим для нього є підхід, орієнтований не на процес перекладу, зіставлення тексту оригіналу і тексту перекладу, що досліджується контрастивною лінгвістикою, а на текст-результат перекладу. Гідеон Турі пропонує концепцію проміжної мови, важливим елементом якої є прагнення до відповідності, яка є обмеженою, що призводить до того, що переклад стає складовою мови перекладу. Ці переклади утворюють міжмовну реальність, яка може бути вважається відносно самостійною у цільовій мові [38]. Автор наголошує на проміжній природі міжмови і вважає, що дослідження цієї проблеми повинно здійснюватися спільними зусиллями мовознавців, психолінгвістів та соціолінгвістів. Він наголошує на необхідності відкидання прескриптивних теорій та використання дескриптивного, емпірично засвідченого підходу в перекладознавстві. Цей підхід полягає в ймовірному (тобто такому, що спробує передбачити) форматі тлумачення мовленнєвої поведінки перекладача. Ця концепція має велику схожість із ідеями психолінгвістики першого покоління – біхевіоризму.

Психолінгвістичний вимір перекладу дозволяє тлумачити міжмовну комунікацію як мовленнєво-мисленнєву діяльність перекладача, із винятковою можливістю зазирнути в його розум та проаналізувати внутрішні процеси мислення, що відбуваються під час здійснення перекладу (усіх стадій). Згідно з провідними психолінгвістичними концепціями перекладу, ментальні процеси, пов'язані з переробкою даних, можуть мати синхронний і мережевий характер та тривати у ментальності суб'єкта не лише в логічній послідовності.

У сучасному перекладознавстві та психолінгвістиці визнається спільність підходів щодо пріоритетного завдання перекладу – відтворення функції тексту оригіналу у тексті перекладу. Теоретичний аналіз концепцій перекладу показує, що психолінгвістика розглядає переклад як динамічний процес. Такий погляд на переклад дає змогу здійснювати емпіричний пошук і встановлювати закономірності цього складного виду людської діяльності.

Ми вбачаємо, що дослідження, проведені в психолінгвістичному науковому полі, мають пряме відношення до теорії гравітаційного тяжіння С. Галверсон та напряду допоможуть дослідити вплив гравітаційного тяжіння на якість виконання усного перекладу в англійсько-українській мовній парі.

1.3. Модель гравітаційного тяжіння в усному перекладі

Як вже зазначалося у вступі, метою цієї роботи є проведення повної емпіричної перевірки гіпотези гравітаційного тяжіння [22; 23; 24] на мовній парі англійська-українська. Ця гіпотеза заснована на універсальному надмірному або недостатньому представленні властивостей мови перекладу в запропонованому перекладі. Ця теорія була висунута Сарою Галверсон, спираючись на теоретичну основу когнітивної граматики, яка прагне пояснити та передбачити результат перекладу на основі когнітивних процесів у свідомості перекладача.

Щоб перевірити гіпотезу гравітаційного тяжіння, ми застосовуємо під час дослідження метод корпусних даних, який будемо аналізувати за трьома складовими моделі гравітаційного тяжіння С. Галверсон [23], такими як відстань між мовами, частота вживання однакових відповідників при перекладі та структурні відмінності між оригіналом та перекладом, досліджуючи у нашому випадку терміни семантичного поля «військова підтримка України». Для повної перевірки цієї гіпотези потрібні дані з мовної пари, у якій мови по-різному співвідносяться одна з одною в ментальному лексиконі двомовної людини.

Переклад конференцій, що зазвичай є усним перекладом, вимагає негайної реакції від перекладача і не залишає можливості на усвідомлений вибір еквівалент, саме тому ми проводимо дослідження на основі корпусних досліджень, для того щоб зробити власне дослідження англійсько-української мовної пари.

Якщо вищезазначені збіги у двох мовах також проявляються як прямі зв'язки між двома мовами в ментальному лексиконі двомовної людини, гіпотеза гравітаційного тяжіння передбачає модель надмірного представлення цих структур у перекладі. Визначеність деякої частини концептуальної мережі в мережі мови оригіналу також може вплинути на вибір структури в мові перекладу, викликаючи тим самим надмірне представлення. Крім того, прототипна або часто вживана структура в мові перекладу може спричиняти гравітаційне тяжіння, що призводить до надмірного представлення (репрезентації).

Гіпотеза гравітаційного тяжіння С. Галверсон [21; 22; 23; 24] має на меті передбачити та пояснити, як два результати процесу перекладу, запропоновані гіпотезою М. Бейкер про надмірне представлення специфічних особливостей мови перекладу [6] та унікальною гіпотезою С. Тіркконен-Кондіт [32; 37], можуть проявити себе в різних ситуаціях. Оскільки обидві ці суперечливі

гіпотези були підтверджені в перекладознавчій літературі, С. Галверсон стверджує, що ці гіпотези можуть бути недостатньо конкретними щодо своїх передбачень. У такому випадку піддається сумніву питання, за яких обставин вони застосовуються і коли саме їхні гіпотези не працюють? Отже, виникає потреба вивчити, які обставини призводять до надмірної чи недостатньої репрезентації перекладу [24, с. 364] і які характеристики в процесі перекладу та в мовах, про які йдеться, змушують різні мовні пари по-різному співвідноситись одна з одною. З точки зору когнітивної граматики, вона припускає, що «гіпотеза гравітаційного тяжіння припускає, що можлива як надмірна, так і недостатня репрезентація окремих елементів мови перекладу. Проте ймовірність конкретного результату перекладу (наприклад, надмірне або недостатнє представлення) залежатиме від конкретної структури двомовної семантичної мережі, активованої в будь-якому конкретному випадку. Конкретні конфігурації передбачають конкретні результати перекладу» [24, с. 352].

Як згадувалося у вступі, мета нашої роботи полягає в тому, щоб перевірити гіпотезу гравітаційного тяжіння. Питання полягає в тому, чи можна використати корпус текстів для дослідження когнітивних структур, піднімали багато відомих вчених, таких як У. Крофт [14], Д. Санда та Селлі Райс [33], Д. Туммерс та ін. [39] і С. Галверсон [23]. Вони стверджують, що корпуси текстів не дають безпосередніх доказів базових когнітивних структур. Однак у своїй статті Д. Див'як і А. Арппе [15] використовують метод корпусних даних для того, щоб дослідити те, як лінгвістичні категорії зберігаються та представляються як когнітивні структури, є взаємовиключними. Тобто автори статті доводять, що обидві моделі можуть бути використані для пояснення цього явища [15, с. 221, 267]. Д. Див'як і А. Арппе стверджують, що корпус текстів, будучи результатом когнітивних процесів, дійсно відображає характеристики розумових процесів і, отже, надає корисну інформацію про

ментальну граматику. У своїй роботі вони висвітлили своє припущення так: «Хоч корпусні дані і не відображають безпосередньо характеристики ментальної граматики мов, ми вважаємо корпус даних доцільним джерелом даних про ментальні граматики. Оскільки результати лінгвістичних когнітивних процесів, напр. корпус даних, не є незалежними або не пов'язані з лінгвістичними знаннями, які представлені в мозку, ми можемо з обґрунтуванням припустити, що характеристики, що спостерігаються у вживанні мови, відображають характеристики розумових процесів і структуру, що призводить до вживання, навіть якщо ми не знаємо точну форму цих ментальних уявлень» [15, с. 229-230].

Д. Див'як і А. Арппе стверджують, що дослідження корпусних даних може стати основою для нових ідей, на основі яких можна почати нові експериментальні дослідження. Багато вчених, таких як С. Галверсон [24], Г. Гілкін та Г. Гріс [18], С. Джарвіс і А. Павленко [28], Д. Туммерс та ін. [39] вже закликали до досліджень, що поєднують корпусні та експериментальні дані для перевірки гіпотез, які стосуються когнітивної семантичної структури та/або обробки. Наша позиція полягає в тому, що дані з паралельних корпусів текстів складаються з оригінального тексту однією мовою та відповідного перекладу цього тексту, а отже, є відправною точкою та кінцевим результатом когнітивних процесів перекладача під час перекладу того чи іншого тексту тексту. Корпусні дані не можуть розповісти багато про те, як окремий перекладач здійснив шлях від точки «А», тобто сприйняття тексту оригіналу, до точки «В», перекладу, ані про те, чому було обрано саме такий варіант перекладу. Для розуміння внутрішніх когнітивних процесів процесу перекладу необхідно використовувати методи, які реєструють або записують те, що робить або думає перекладач. Проте корпус текстів може виявити тенденції (зазвичай виражені в частотах), які можна піддати статистичному аналізу, який може виявити взаємозв'язок різних змінних, що досліджуються.

Наша робота базується на корпусі термінів, тому обмежується перевіркою прогнозів гіпотези гравітаційного тяжіння, тобто описом того, що саме відбувається із симетричними та асиметричними структурами знань під час перекладу, але не має на меті відповісти на запитання, чому та як це відбувається, а тільки висунути свою теорію. Ми дотримуємося позиції, викладеної, зокрема, у Д. Туммерс та ін. [39] і у працях С. Галверсон [22; 23], що для того, щоб перевірити, чому і як активуються та опрацьовуються певні когнітивні структури у свідомості перекладача, необхідна експериментальна перевірка. Однак, згідно з Д. Див'як і А. Арппе [15, с.268], ми сподіваємося, що наше дослідження може надати нові ідеї та знання, які можуть стати основою для нових гіпотез, які можна буде перевірити на експериментальних даних у майбутньому. Ця позиція також узгоджується з С. Джарвіс і А.Павленко [35], які визнають складність збору всіх доказів в одному емпіричному дослідженні та стверджують, що деякі з доказів можна взяти «з попередніх досліджень» [35, с. 36].

Гіпотезу гравітаційного тяжіння справді можна частково перевірити, використовуючи лише одну мовну пару, а не кілька, оскільки можна передбачити модель надмірної або недостатньої представленості (репрезентації), як стверджує С. Галверсон [22]. Шляхом тестування можна імовірно розрізнити вплив мови оригіналу, а також зв'язку мови оригіналу та мови перекладу, оскільки вплив структури мови перекладу є постійним. У цій роботі використовується англійсько-українська мовна пара, а також окрема увага присвячена дослідженню термінів в контексті семантичного поля «військова підтримка України» для перевірки гіпотези гравітаційного тяжіння, оскільки, на нашу думку, ця комбінація забезпечує хороший тестовий приклад для перевірки зазначеної гіпотези.

С. Галверсон виділяє три фактори, які можуть призвести до недостатнього або надмірного представлення (резпрезентації), а саме «шаблони прототиповості

в мові», «концептуальні структури або репрезентація елемента мови оригіналу» та «шаблони зв'язності» [24, с.356]. Ці фактори також представляють три можливі складові в процесі перекладу: перше відображає структуру мови перекладу, друге відображає структуру мови оригіналу, а третє відображає зв'язок між структурами концептуальних мереж у тексті мови оригіналу та перекладу, як показано на таблиці 1.

ТЕОРІЯ ГРАВІТАЦІЙНОГО ТЯЖІННЯ		
<i>Ймовірні передумови, що спричиняють гравітаційне тяжіння</i>		<i>Очікувані наслідки гравітаційного тяжіння</i>
Фактор 1: шаблони прототиповості		Надмірне представлення. Якщо елемент є часто вживаним, тоді ця структура матиме силу тяжіння, що призведе до його надмірного представлення
<i>Можлива взаємодія (в обидві сторони)</i>		
Фактор 2: концептуальні структури – або репрезентація елемента мови оригіналу		Надмірне представлення. Відображає природу ментальних репрезентацій елементів мови джерела
<i>Можлива взаємодія (в обидві сторони)</i>		

Фактор 3: шаблони зв'язності		Надмірне або недостатнє представлення. В результаті наявності чи відсутності прямих зв'язків між певними конфігураціями мережі та лексичними одиницями в мовах двомовної людини
------------------------------	--	--

Таблиця 1

У таблиці 1 показано, як взаємопов'язані три різні потенційні ймовірні елементи, що впливають на переклад і те, як вони працюють загалом. Три фактори, «шаблони прототиповості», «концептуальні структури – або репрезентація елемента мови оригіналу» та «шаблони зв'язності» представлені в лівій частині таблиці, із зазначенням того, чи ефект відображає зв'язок між мовою оригіналу та мовою перекладу чи описує він внутрішні фактори в мові оригіналу чи перекладу. Вертикальні подвійні стрілки між факторами один і два та між факторами два і три ілюструють можливу взаємодію між цими джерелами.

Перший фактор, шаблони прототиповості, є внутрішнім у мові перекладу та відображає спосіб використання мови перекладу: якщо певний елемент є часто вживаним, ми можемо припустити, що ця структура матиме силу тяжіння, що призведе до його надмірного представлення.

Другий фактор, концептуальні структури – репрезентація елемента мови джерела, відображає природу ментальних репрезентацій елементів мови джерела. За словами С. Галверсон, «на надмірне представлення також може вплинути помітність певної частини концептуальної мережі в іншій мові (мовах) перекладача» [23, с. 356].

Варто також не забувати про зв'язок між поняттями помітності, прототиповості та частоти. Передусім, концепція помітності наразі не є чітко

визначеною, як стверджують Д. Голдшнайдер і Р. ДеКейзер [20, с. 47-50]. Незважаючи на те, що вони сприймають частоту як внесок у помітність структури, вони перераховують й інші фактори, такі як звучність, яка може бути не менш важливою [20, с.59-60]. Термін *прототипний* також є проблематичним або іншими словами не зовсім доречним, оскільки він, згідно з Г. Гілквіном і С. Грісом, є «надзвичайно незрозумілим» [20, с. 181). Крім того, цей термін використовується в різних значеннях у різних лінгвістичних дослідженнях та джерелах. Відповідно до Г. Гілквіна, в рамках когнітивної парадигми прототипність визначається в термінах помітності, тоді як у корпусній лінгвістиці прототипність визначається в термінах частоти: "[...] когнітивісти схильні розглядати прототип як когнітивно найбільш помітний екземпляр, тоді як корпусні лінгвісти часто ототожнюють його з елементом, який найчастіше засвідчується корпусом (пор. Стаббс рівняння «прототипних» і «високочастотних» екземплярів). У більшості випадків (часто неявне) припущення полягає в тому, що ці два збігаються одне з одним" [19, с. 159].

Корпусний когнітивний підхід, здається, надає перевагу визначенню прототипу в термінах частоти [19, с. 167], і, щоб ще більше ускладнити ситуацію, частота пов'язана з помітністю та прототиповістю, створюючи кругову аргументацію: [...] Те, що найчастіше зустрічається в мові, вважається найпомітнішим і, отже, найбільш прототипним (як вказує визначення Радден прототипу як «найвизначнішого зразка»). Отже, встановлення прототипу означало б просто визначення найпоширенішого зразка категорії» [19, с. 168].

За словами Г. Гілквіна, «не можна заперечувати роль частоти в прототиповості»; однак частота не є єдиним фактором, що сприяє помітності, як підтверджують кілька досліджень, у тому числі Г. Гілквін [19, с. 178]. Оскільки ці поняття ще не були належним чином концептуально прояснені чи емпірично розділені, і оскільки вони сприймаються як такі, що взаємодіють

або збігаються, їхня можлива взаємодія проілюстрована вертикальними подвійними стрілками в Таблиці 1. Ця неточність несе певні наслідки для перевірки гіпотези, і, за словами С. Галверсон, це представляло собою теоретичну слабкість, оскільки не було задовільних методів, які б дозволяли окремо перевіряти другий і третій фактори гіпотези окремо.

Третій фактор гіпотези гравітаційного тяжіння стосується зв'язку між мовою оригіналу та мовою перекладу. У той час як перші два фактори можуть призвести лише до надмірної репрезентації, як стверджує М. Бейкер, цей фактор стверджує, що ступінь зв'язку – «тобто «відстань» або «ступінь перекриття»» [24, с.356] - між спорідненими поняттями двома мовами в ментальному лексиконі двомовної особи може призвести до шаблону як надмірної, так і недостатньої представленості, залежно від «наявності чи відсутності прямих зв'язків між певними конфігураціями мережі та лексичними одиницями в мовах двомовної людини» [24, с. 355]:

Деякі моделі недостатнього представлення в перекладі повинні бути пов'язані з моделями зв'язності лише на семантичному рівні, тобто, елементи мови перекладу без відповідників у мові оригіналу (пор. гіпотезу унікальних елементів) [24, с. 358].

Цей фактор також є перевіркою взаємовиключної гіпотези надмірної репрезентації [13] проти Континуум гіпотези [37; 36]. Щоб перевірити цей фактор, потрібна мовна пара з унікальним елементом – граматичною структурою, яка присутня в мові перекладу, але не в мові оригіналу.

Однак у англійській та українській мовній парі є непрямі відповідники, які вже стали часто вживаними при перекладі, хоча не до кінця притаманні українській. Англо-українська порівняльна граматики та дослідження вказують на деякі граматичні «збіги» між українськими граматичними ресурсами та англійським герундієм. Ці збіги бувають двох видів: або формальний збіг, коли в обох мовах існує однакова структура, або

функціональний збіг, коли різні граматичні структури в двох мовах виконують однакову функцію.

Оскільки в дослідженні переклад здійснюється на англійську з української та на українську з англійської мови, вплив фактора 1 є постійним протягом усього дослідження і, таким чином, є контрольованим. Фактор 2, помітність або прототипність у мові оригіналу, може варіювати. Крім того, фактор 3, зв'язок між спорідненими поняттями в ментальному лексиконі двомовних людей, може призвести до надмірної репрезентації. Таким чином, у мовній парі англійська-українська всі три ефекти перекладу схильні в тому самому напрямку, до надмірної репрезентації.

На нашу думку, потрібні додаткові дослідження, щоб встановити, як взаємопов'язані три фактори гіпотези гравітаційного тяжіння, однак одна з можливостей, яку слід вивчити, полягає в тому, чи можна спостерігати кумулятивний ефект факторів.

Гіпотеза гравітаційного тяжіння потребує подальшої емпіричної перевірки, хоча С. Галверсон вже і надавала емпіричні докази на базі однієї мовної пари. У своїй статті 2007 року вона перевірила, чи діє конструкція теперішнього тривалого часу (be+V-ing) у перекладі з норвезької, де було встановлено, що так [15, с. 193-195]. У нашій роботі буде досліджена англійсько-українська мовна пара, як зазначалося вище, що дозволить зробити вклад у розвиток та підвищення якості англійсько-українського усного перекладу, оскільки дослідження буде проводитися на основі конференцій, пов'язаних із військовою підтримкою України, таких, як "Кримська платформа 2022", «Саміт НАТО 2022», конференція в Парижі щодо допомоги українцям під час зимового періоду, де промовцями були українськомовні та англійськомовні політичні діячі, тому варто зазначити, що під час дослідження однакова увага буде приділятися як мові оригіналу, так і мові перекладу.

Висновки до Розділу I

У даному розділі було описано теоретичні основи роботи усного перекладача, процесу перекладу та моделі гравітаційного тяжіння. Визначальні аспекти реалізації усного перекладу включають в себе такі елементи, як сприйняття та обробка вхідного тексту, вибір та реалізація стратегій перекладу, організація мовленнєвого процесу та контроль якості перекладу. Сучасні психолінгвістичні концепції усного перекладу дозволяють краще зрозуміти механізми сприйняття, зберігання та відтворення мовленнєвої інформації в умовах перекладу. Зокрема, моделі роботи пам'яті, когнітивні моделі мовленнєвої обробки та теорії операційної пам'яті можуть бути корисними для розуміння процесу усного перекладу. В свою чергу модель гравітаційного тяжіння в усному перекладі дозволяє описати процес вибору та реалізації перекладу умовною траєкторією руху, де перекладач обирає найбільш ймовірну траєкторію перекладу, яка відповідає найбільш імовірному розподілу семантичної ваги в тексті. Отже, вивчення теоретичних аспектів усного перекладу, включаючи сучасні психолінгвістичні концепції та модель гравітаційного тяжіння, може допомогти краще зрозуміти процес усного перекладу та покращити якість його реалізації.

РОЗДІЛ II. ЗІСТАВНИЙ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ГРАВІТАЦІЙНОГО ТЯЖІННЯ В СИНХРОННОМУ ПЕРЕКЛАДІ

2.1. Опис зіставного перекладознавчого дослідження моделі гравітаційного тяжіння

У цьому розділі ми проведемо порівняльний аналіз промов, які були виголошені в оригіналі англійською мовою та перекладені синхронними перекладачами в прямому ефірі українською мовою. Усі записи доступні у відкритому доступі в Інтернеті, зокрема на офіційних урядових сайтах та порталах.

Ряд промов, які ми проаналізували, складають матеріали саміту «Кримська платформа 2022», що проходив 23 серпня 2022 році. Перша установча зустріч відбулася 23 серпня 2021 року, під час якої до столиці завітали представники 48 країн. У 2022 році запроваджено онлайн-формат через повномасштабне вторгнення РФ в Україну. Попри це, у заході взяли участь понад 60 учасників – лідерів країн та міжнародних організацій, які виступили із заявами на підтримку України. Одна з промов була виголошена Джастіном Трюдо, прем'єр-міністром Канади, та Олафом Шольцом, канцлером Німеччини. Вони виголошували цю промову спільно, зокрема канцлер Німеччини заявив про новий пакет допомоги Україні, в той час як Д.Трюдо - про спеціально створені два проекти підтримки України, новий пакет санкції щодо 62 осіб та виділення 450 доларів у позиках на закупівлю палива на зиму. Наступна промова, яку ми проаналізували, була промова Бориса Джонсона, прем'єр-міністра Великобританії. У свою чергу Президент Естонії Алар Каріс закликав до засудження усіх, хто відповідальний або причетний до злочинів у війні РФ проти України. Також серед списку промов, які ми проаналізували, є промова

Голови Європейської Ради Шарля Мішеля на саміті «Кримська платформа 2022». У своїй промові Ш.Мішель заявив, що глибоко стурбований ситуацією, яка наразі відбувається в Україні, зокрема на АЕС у Запоріжжі. Саме в цій промові він не вживав термінів з семантичного поля військового озброєння чи гуманітарні цілі, але закликав до підтримки України та запевняв, що Україна може покладатися на ЄС. Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг зазначив, що докладатиме усіх зусиль задля збільшення військової підтримки України. Варто зауважити, що англійською мовою також доповідали і представники українського уряду, зокрема Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба, тому деякі терміни були взяті також і з цих промов.

До складу промов, виголошених англійською, які ми проаналізували, також увійшли промови із міжнародної конференції в Парижі, присвяченій підтримці українців під час зимової кризи енергоресурсів, яка була проведена 13 грудня 2022 року. Конференція була організована за ініціативи Емманюеля Макрона, президента Франції, а також президента України Володимира Зеленського, а участь взяли 46 країн та 24 міжнародні організації. Для дослідження прикметною (з точки зору терміновживання) була промова голови МЗС Франції Катрін Колонни.

Проаналізований Саміт НАТО у Мадриді 29-30 червня 2022 року, під час якого зустрілися голови держав і урядів країн-членів НАТО та їх партнерів. Одним із ключових питань на порядку денному було питання підтримки України у небезпеці, під час якого обговорювалося розширення комплексної програми допомоги, зокрема надання БПЛА, захищеного зв'язку, систем протидії БПЛА та забезпечення паливом.

Також ми наводимо фрагменти з промов Президента США Джо Байдена та Президента Польщі Анджея Дуди під час виступу у Варшаві. Основним матеріалом дослідження була промова Дж. Байдена, оскільки одразу після того, як він відвідав столицю, Президент США оголосив черговий пакет

військової допомоги Україні. Водночас, для нашого дослідження ми використовували окремі заяви Президентки Європейської Комісії Урсули фон дер Ляєн, Прем'єр-міністра Великобританії Ріші Сунака, а також сенаторів США та парламентарів Великої Британії.

Загалом у цьому розділі було проаналізовано 28 промов, з яких було вилучено 199 термінів, що належать до семантичного поля «військова підтримка України».

Для цілей дослідження ми використали корпусний підхід, орієнтований на прикладне дослідження перекладу (дескриптивний підхід) та його функціонування в межах конкретного комунікативного середовища. Ми використали метод статистичного аналізу для доведення моделі гравітаційного тяжіння С. Гальверсон.

Додатково до вищезазначених методів дослідження, ми також провели аналіз промов та інтерв'ю військових експертів, щоб з'ясувати, чи є переклади, запропоновані усними перекладачами, адекватними та чи забезпечена відповідність вживаних термінів конкретному контексту. Результати опитувань допомогли нам виявити можливі проблеми у перекладі. Про аналіз адекватності підбору еквівалентів можна прочитати у пункті 2.2. цього розділу, де описані результати дослідження.

Під час вибірки термінів та найменувань техніки ми звертали увагу на умови роботи усних перекладачів. Варто зауважити, що в усіх було професійне обладнання, оскільки звук, як і переклад, були на високому рівні. Що стосується організаційних питань, то під час конференції В. Зеленського на річницю повномасштабного вторгнення, то у перекладачів виникли проблеми зі звуком. Жоден з перекладачів не міг почути текст оригіналу. В цьому випадку один з пари звернувся до організаторів фразою “У перекладачів немає звуку”. За кілька секунд вони продовжили роботу з першого речення, яке їм вдалося почути.

Ще один момент, на який варто звернути увагу, - це те, що зазвичай усі перекладачі працюють в парі. Проте це стосується конференцій та довгих промов, самітів тощо. Якщо ж промовець виступає з промовою орієнтовно 20 хвилин, тоді перекладач працює самостійно. Рішення не залучати другого перекладача здається нам цілком логічним, оскільки перекладач в змозі спокійно та якісно здійснювати свою діяльність протягом 20 хвилин.

Інший аспект - це час, протягом якого працюють перекладачі. Як вже сказано вище, 20 хвилин - це оптимальний час для роботи перекладача під час синхронного перекладу без пауз. Таку ж тенденцію ми помічали й серед перекладачів конференцій. Зміна перекладачів відбувалася кожні 15-20 хвилин.

Як вже зазначалося вище, нам вдалося скласти список із 202 термінів, які ми вирішили розділити на дві окремі категорії, де перша – це загальні терміни, які часто вживаються в контексті семантичного поля «військова підтримка України», а друга – це конкретні типи та назви озброєння та техніки. Таким чином, кількість загальних термінів складає 148 одиниць, а конкретизованого типу озброєння та техніки – 51. Вичерпний список термінів та їхній переклад наведений у Дод.1.

Наразі хотілося б зосередитися на вибраних термінах з наведенням контексту та те, як перекладачі, зважаючи на контекст, підібрали еквівалент в умовах синхронного перекладу.

Прямі відповідники:

1. Air defense systems - засоби ППО (протиповітряна оборона), зенітні ракетні комплекси

- I strongly believe in providing adequate funding for the modernization of Ukraine's **air defense systems**. [78]

*Я наполягаю на забезпеченні достатнього фінансування для модернізації систем **протиповітряної оборони** в Україні. [85]*

- In order to ensure the security of Ukraine, we must prioritize the modernization and strengthening of **air defense systems**. [54]

*Для забезпечення безпеки України, ми маємо підсилити та покращити **зенітні ракетні комплекси**. [75]*

2. Airborne operations - повітряні операції

- The Ukrainian military's successful use of **airborne operations** is a testament to their skill and dedication, and I will continue to advocate for their continued use in defense of Ukraine. [78]

*Українська армія вміло використовує **повітряні операції** і це свідчить про їхній професіоналізм і відданість, і я буду продовжувати підтримувати їх використання в захисті України. [85]*

3. Anti-tank guided missiles - протитанкові керовані ракети, ПТКР

- The military support provided to Ukraine includes the delivery of **anti-tank guided** missiles, which are essential in countering the threat posed by Russian armor. [96]

*Військова підтримка, яку надали Україні, включає надання **протитанкових керованих ракет**, які є необхідними для протидії загрози, яку становить російська бронетехніка. [52]*

- The provision of **anti-tank guided missiles** to Ukraine serves as a powerful deterrent against Russian aggression, sending a clear message to Moscow that any attempt to violate Ukraine's territorial integrity will be met with a strong and resolute response from the international community. [47]

*Надання **ПТКР** Україні є засобом запобігання російської агресії, що передасть Москві чіткий сигнал про те, що будь-яка спроба порушення територіальної цілісності України відреагується міцною та рішучою реакцією міжнародної спільноти.*

4. Artillery - артилерія, гаубиці, реактивні системи залпового вогню

- In order to defend Ukraine's sovereignty, it is imperative to provide significant support in the form of **artillery**. [78]

*Щоб захистити суверенітет України, необхідно надати значну підтримку **артилерії**.* [85]

5. Artillery shells - артилерійські снаряди

- We urgently need body armour to protect our troops on the ground from the relentless barrage of incoming **artillery shells**. [92]

*Нам потрібні також бронежилети, щоб захистити наших військових на землі від **артилерійських снарядів**.* [100]

6. Ballistic missile defense - захист від балістичних ракет, оборона від балістичних ракет

- These systems will not only provide an essential layer of **defense** against **ballistic missile** attacks, but also send a clear message to Russia that we will not be intimidated by their aggressive actions. [96]

Ці системи забезпечать не тільки захист від балістичних ракетних атак, але також покаже чіткий сигнал Росії, що ми не будемо лякатися їх агресивних дій. [47]

7. Body armor - бронежилети, броня

- We urgently need **body armour** to protect our troops on the ground from the relentless barrage of incoming artillery shells. [99]

Нам потрібні також бронежилети, щоб захистити наших військових на землі від артилерійських снарядів. [92]

8. Cybersecurity systems - системи кібербезпеки

- We must work with our allies to strengthen our **cybersecurity system**. [64]

Ми повинні співпрацювати з нашими союзниками для зміцнення нашої системи кібербезпеки. [65]

9. Humanitarian aid - гуманітарна допомога

- Japan has already provided **humanitarian aid** to Ukraine in response to the ongoing crisis caused by Russia's full-scale invasion. [91]

Японія вже надала гуманітарну допомогу Україні, відповідно до нинішньої кризи, спричиненої повномасштабним вторгненням Росії. [100]

10. Medical equipment - медична техніка, переносні медичні комплекти, швидкісні бригади, медичні знаряддя

- Amid the ongoing conflict and Russian aggression, we must prioritize the procurement and deployment of advanced **medical equipment** to ensure the safety and well-being of Ukrainian brave soldiers and civilians. [62]

*У зв'язку з триваючим конфліктом та російською агресією, нам потрібно надати пріоритет закупівлі та використанню сучасної **медичної техніки** для забезпечення безпеки та добробуту хоробрих воїнів та цивільного населення України. [90]*

У даному реченні також помічено інтерференцію російської мови, форму “триваючим”, що потрібно було б замінити на “тривалим”.

- As the conflict continues and the number of casualties rises, it is imperative that we prioritize the delivery of portable **medical equipment** to the affected areas. We must ensure that our frontline healthcare workers have the necessary tools and resources to treat the wounded and save lives. [53]

*Оскільки конфлікт триває і кількість жертв зростає, ми мусимо приділили увагу в першу чергу доставці **переносних медичних комплектів** в постраждалих райони. [44]*

- As the situation in Ukraine continues to deteriorate due to Russia's full-scale invasion, our immediate priority must be to ensure that **medical equipment** and supplies reach those who need them most. [62]

*Ситуація в Україні продовжує погіршуватися через повномасштабне вторгнення Росії, тому нашою найважливішим пріоритетом повинно бути забезпечення того, щоб **медичні знаряддя** та матеріали доходили до тих, хто найбільше потребує їх. [90]*

11. Military aid - військова допомога, військова поміч

- I want to emphasize that the **military aid** provided by different countries is crucial for Ukraine's defense against Russia's aggression. [62]

*Я хочу підкреслити, що **військова допомога**, надана різними країнами, такими та ще іншими, є надважливою для захисту України від агресії Росії. [90]*

12. Military command - військове командування, військове керівництво, військове начальство

- We stand in solidarity with Ukraine and will continue to work closely with the **military command** to provide them with the resources and aid they need for their defence. [62]

*Ми на боці України і буде продовжувати тісно співпрацювати з **військовим командуванням**, щоб забезпечити їм ресурси та допомогу, необхідні для захисту. [90]*

- The **military command** of Ukraine has shown tremendous courage and strength in the face of aggression. [99]

***Військове керівництво** України проявило мужність та силу в умовах агресії. [92]*

13. Military doctrine - військова доктрина, стратегія війни

- The **military doctrine** of Ukraine is based on the principles of a defensive posture and a strong national defense. [91]

***Військова доктрина** України базується на принципах оборонної позиції та сильної національної оборони. [100]*

14. Military drone - військовий дрон / військовий безпілотник

- The **military drones** are being deployed to monitor the Russian military's movements in the occupied territories of Ukraine. [64]

Військові дрони вже моніторять рухи російської армії в окупованих територіях України. [65]

- The use of **military drones** has become increasingly important in detecting and responding to enemy movements. [53]

Використання військових безпілотників стає все більш важливим у виявленні та реагуванні на рухи ворога. [44]

15. Military exercise - військові навчання, військові тренування

- The United Kingdom is committed to providing **military exercises** and training for our soldiers to support Ukraine. [99]

Велика Британія буде надавати військові навчання для наших солдат з метою підтримки України. [92]

16. Military expenditure - військові витрати, витрати на оборону

- Amidst the recent surge in **military expenditure**, it has become apparent that Russia's aggressive actions towards Ukraine that lead to a full-scale invasion, posed a threat not only to Ukraine but to the entire region. [78]

У зв'язку зі збільшенням військових витрат було очевидним, що агресія Росії щодо України, повномасштабне вторгнення, поставили під загрозу не тільки Україну. [85]

17. Military support - Військова підтримка, допомога військовому відділу, військова допомога

- Without proper **military support**, we cannot expect to repel the aggressive actions of the Russian invaders. [62]

Без належної військової підтримки ми не можемо очікувати відбиття агресивних дій окупантів. [90]

- As we continue to witness the brutal military invasion by Russia, it is imperative that we provide unwavering **military support** to Ukraine. We cannot stand idly by and watch as innocent civilians are caught in the crossfire. [62]

*Поки ми продовжуємо стежити за жорстоким військовим вторгненням Росії, надзвичайно важливо забезпечувати невідступну **військову допомогу** Україні. Ми не можемо стояти осторонь і дивитись, як невинні цивільні потрапляють в поле враження вогню. [90]*

18. Mine clearance - розмінування

- The international community must provide urgent assistance for **mine clearance** in Ukraine, as the ongoing conflict has left many communities living in fear of unexploded ordnance. [99]

*Міжнародна спільнота повинна надати невідкладну допомогу з **розмінування** в Україні, оскільки тривалий конфлікт залишив багато громад, які живуть у страху перед боєприпасами, які не розірвалися. [92]*

19. Night vision equipment - засоби нічного бачення,

- The success of our military operations depends on having the best technology available, including **night vision equipment**. [91]

*Повний успіх наших військових операцій залежить від наявності найсучаснішої технології, включаючи **засоби нічного бачення**. [100]*

20. Reconnaissance drone - розвідувальний безпілотник

- Our **reconnaissance drone** program must be accelerated and expanded to ensure we have the most up-to-date information available at all times. [53]

*Програму **розвідувальних безпілотників** потрібно прискорити та розширити, щоб забезпечити наявність найсвіжішої інформації в будь-який час. [44]*

21. Refugee camp - табір біженців, табір переміщених осіб

- During this humanitarian crisis caused by the invasion, we must prioritize the safety and well-being of those who have been displaced from their homes and forced to seek refuge in overcrowded **refugee camps**. [91]

*Під час цієї гуманітарної кризи, спричиненої вторгненням, ми повинні надавати пріоритет безпеці тих, хто був змушений залишити свої домівки та шукати притулку в переповнених **таборах біженців**. [100]*

22. Training assistance - допомога в навчанні, підтримка під час тренувань

- As a nation, we must remain steadfast in our commitment to Ukraine and provide them with the necessary **training assistance** to prepare their forces. [99]

*Як нація, ми повинні залишатися вірними в нашому зобов'язанні перед Україною та надавати їм необхідну **допомогу в навчанні** для підготовки їх військових. [92]*

23. Veterans - ветерани; учасники війни

- We owe it to them to ensure that **veteran's** service is not forgotten and that they receive the care and support they deserve. [62]

*Ми мусимо запевнити усіх, що внесок **ветеранів** не був забутий і щоб вони отримали необхідну підтримку та допомогу. [90]*

24. Wiretapping - прослуховування

- We are working to make it easier for Ukrainian intelligence and military personnel to carry out the **wiretapping**, that is why we intend to provide Motorola walkie-talkies. [46]

*Ми працюємо над тим, щоб в українських розвідників та військових була можливість здійснювати **прослуховування** простіше, саме тому ми маємо намір надати рації Motorola. [87]*

25. Wounded - поранені; поранені військовослужбовці

- We must ensure that the frontline healthcare workers have the necessary tools and resources to treat the **wounded** and save lives. [62]

*Ми повинні переконатися, що медичні працівники на передовій мають необхідні інструменти та ресурси для лікування **поранених** і порятунку життів. [90]*

- Germany is proud to be among those nations providing assistance, and we are committed to ensuring that the **wounded** receive the best possible care and rehabilitation. [91]

*Німеччина пишається тим, що входить до числа країн, які надають допомогу, і ми зобов'язані забезпечити, що **поранені військовослужбовці** отримають найкращу можливу допомогу та реабілітацію. [100]*

26. Igla Surface-to-Air Missile - зенітна ракетна система Ігла

- Amidst the escalating conflict, our intelligence has detected the deployment of **Igla Surface-to-Air Missiles** in the region, which poses a significant threat to our military aircraft. We must take immediate action to neutralize this threat and protect our air superiority. [53]

*У контексті ескалації конфлікту наша розвідка виявила розгортання зенітної ракетної системи **Ігла** на території, що становить значну загрозу для наших військових літаків. Ми повинні негайно діяти для ліквідації цієї загрози та захисту нашої повітряної переваги. [44]*

Назва “Ігла” є транслітерацією російської назви, хоча до початку повномасштабного вторгнення її, ймовірно, переклали б.

27. AGM-114 Hellfire – система Хелфаєр, Пекельний Вогонь

- As Russian forces continue their aggression against Ukraine, we must do all we can to ensure that our military has the necessary equipment to defend Ukraine, including the deployment of **AGM-114 Hellfire** missiles to protect both troops and citizens. [46]

*Поки російські війська продовжують свою агресію проти України, ми повинні зробити все можливе, щоб забезпечити армію необхідною технікою для захисту нашої країни, включаючи використання ракет "**Пекельний вогонь**", щоб захистити військових та цивільних. [87]*

Це речення є доволі цікавим для аналізу, оскільки два різних перекладачі вирішили використати різні підходи до підбору еквіваленту. В даному випадку ми спостерігаємо переклад назви ракет, хоча можлива і транслітерація. На нашу думку, перекладач вжив такий еквівалент, беручи до уваги свій досвід та начитаність. Тобто в даному випадку загальні знання перекладача надали змогу здійснити переклад без транскодування, що зробило переклад для реципієнта більш прийнятним.

28. Apache - літаки Апач

- Of course, we would like to get **Apaches** as well, but we are trying to be realistic. [64]

Звісно, ми б хотіли отримати також літаки Апач, але ми намагаємося бути реалістами. [65]

29. T-90 Main Battle Tank - головний бойовий танк Т-90

- Amidst the ongoing invasion, it has been reported that the adversary has deployed their latest **T-90 Main Battle Tank** to advance further into our territory. [46]

Під час тривалої військової агресії ворог розгорнув свій останній головний бойовий танк Т-90, щоб продовжити свій наступ на наші території. [87]

Варіативні відповідники:

1. Artillery - артилерія, гаубиці, реактивні системи залпового вогню

- This includes the provision of advanced **artillery** systems, such as howitzers and cannons, which are critical in modern warfare. [46]

Це включає надання передових гаубиць, таких як гаубиці та гармати, які є ключовими у сучасній війні. [87]

- The military aid we provide to Ukraine includes state-of-the-art **artillery**, such as advanced rocket launchers and multiple launch rocket systems. [46]

Військова допомога, яку ми надаємо Україні, включає в собі сучасні реактивні системи залпового вогню. [87]

2. Ballistic missile defense - захист від балістичних ракет, оборона від балістичних ракет

- The deployment of **ballistic missile defense** systems in Ukraine is a critical component of our strategy to defend against the ongoing Russian invasion. [46]

*Розміщення систем **оборони від балістичних ракет** в Україні є критично важливою складовою нашої стратегії захисту від тривалого російського вторгнення. [87]*

3. Body armor - бронежилети, броня

- This includes the provision of state-of-the-art **body armor** that will enhance the safety and security of Ukrainian troops [46]

*Це включає надання сучасної **броні**, яка підвищить безпеку та захист військових України. [87]*

4. Medical equipment - медична техніка, переносні медичні комплекти, швидкісні бригади, медичні знаряддя

- As the conflict continues and the number of casualties rises, it is imperative that we prioritize the delivery of portable **medical equipment** to the affected areas. We must ensure that our frontline healthcare workers have the necessary tools and resources to treat the wounded and save lives. [53]

*Оскільки конфлікт триває і кількість жертв зростає, ми мусимо приділили увагу в першу чергу доставці **переносних медичних комплектів** в постраждали райони. [44]*

- As the situation in Ukraine continues to deteriorate due to Russia's full-scale invasion, our immediate priority must be to ensure that **medical equipment** and supplies reach those who need them most. [62]

Ситуація в Україні продовжує погіршуватися через повномасштабне вторгнення Росії, тому нашою найважливішим пріоритетом повинно

бути забезпечення того, щоб медичні знаряддя та матеріали доходили до тих, хто найбільше потребує їх. [90]

5. Military aid - військова допомога, військова поміч

- The provision of **military aid** to Ukraine is crucial in deterring further Russian aggression and protecting the country's sovereignty. [91]

*Надання **військової помічі** Україні є необхідною у стримуванні подальшої агресії з боку Росії та захисті суверенітету країни. [100]*

6. Military command - військове командування, військове керівництво, військове начальство

- We stand in solidarity with Ukraine and will continue to work closely with the **military command** to provide them with the resources and aid they need for their defence. [62]

*Ми на боці України і буде продовжувати тісно співпрацювати з **військовим командуванням**, щоб забезпечити їм ресурси та допомогу, необхідні для захисту. [90]*

- The **military command** of Ukraine has shown tremendous courage and strength in the face of aggression. [99]

***Військове керівництво** України проявило мужність та силу в умовах агресії. [92]*

- The **military command** is working closely with international partners to ensure that Ukraine has the necessary equipment, training, and resources to effectively respond to security challenges in the region. [91]

***Військове начальство** тісно співпрацює з міжнародними партнерами, щоб забезпечити Україні необхідне обладнання, навчання та ресурси для ефективної відповіді на виклики безпеки в регіоні. [100]*

7. Military doctrine - військова доктрина, стратегія війни

- Ukraine's **military doctrine** should prioritize the defense of its borders and the protection of its citizens, while also promoting regional stability and cooperation. [91]

*Українська **стратегія війни** ставить в пріоритеті захист кордонів та громадян і сприяє регіональній стабільності та співпраці. [100]*

8. Military drone - військовий дрон / військовий безпілотнок

- The **military drones** are being deployed to monitor the Russian military's movements in the occupied territories of Ukraine. [64]

***Військові дрони** вже моніторять рухи російської армії в окупованих територіях України. [65]*

- The use of **military drones** has become increasingly important in detecting and responding to enemy movements. [53]

*Використання **військових безпілотноків** стає все більш важливим у виявленні та реагуванні на рухи ворога. [44]*

9. Military exercise - військові навчання, військові тренування

- Canada is providing valuable military support to Ukraine, including facilitating **military exercises** for our soldiers to improve their combat readiness. [91]

*Канада надає військову підтримку Україні, включаючи проведення **військових тренувань** для солдатів з метою підвищення їх бойової готовності. [100]*

10. Military expenditure - військові витрати, витрати на оборону

- Despite numerous calls for a peaceful resolution to the conflict in Ukraine, the continued escalation of **military expenditure** by Russia is a clear indication of their intention to wage war and violate the territorial integrity of Ukraine. [46]

*Попри численні заклики до мирного врегулювання конфлікту в Україні, продовження збільшення **витрат на оборону** Росією є чітким сигналом*

їхнього наміру вести війну та порушувати територіальну цілісність України. [87]

11. Military support - Військова підтримка, допомога військовому відділу, військова допомога

- We must provide unwavering **military support** to our Ukrainian allies in the face of Russia's brazen aggression and illegal annexation of Crimea. [91]

*Ми повинні надати непохитну **допомогу військовому відділу** українським союзникам у зустрічі з безсоромною агресією Росії та незаконною анексією Криму. [100]*

12. refugee camp - табір біженців, табір переміщених осіб

- The situation on the ground is dire as thousands of people have been forced to flee their homes and seek shelter in **refugee camps**. [62]

*Ситуація на місцях дуже важка, оскільки тисячі людей були змушені покинути свої домівки та шукати притулок у **таборах переміщених осіб**. [90]*

13. Veterans - ветерани; учасники війни

- We must do everything to prove **veterans'** that we will stand up for what is right and hold those responsible for this invasion accountable. [91]

*Ми зобов'язані доводити **учасникам війни**, що ми будемо стояти за правду та притягнемо до відповідальності тих, хто відповідає за це вторгнення. [100]*

Калька:

1. Anti-tank guided missiles - протитанкові керовані ракети, ПТКР

- The provision of **anti-tank guided missiles** to Ukraine serves as a powerful deterrent against Russian aggression, sending a clear message to Moscow that any attempt to violate Ukraine's territorial integrity will be met with a strong and resolute response from the international community. [47]

Надання ПТРК Україні є засобом запобігання російської агресії, що передасть Москві чіткий сигнал про те, що будь-яка спроба порушення територіальної цілісності України відреагується міцною та рішучою реакцією міжнародної спільноти.

У цьому реченні варто звернути увагу на слово “відреагується”, що було еквівалентом до “be met”. Українській мові не властиві такі конструкції, тому в даному випадку ми спостерігаємо непрямий відповідник “відреагується”, кальку, а також вибір неіснуючого в українській мові слова.

2. Military command - військове командування, військове керівництво, військове начальство

- We stand in solidarity with Ukraine and will continue to work closely with the **military command** to provide them with the resources and aid they need for their defence. [62]

*Ми на боці України і буде продовжувати тісно співпрацювати з **військовим командуванням**, щоб забезпечити їм ресурси та допомогу, необхідні для захисту. [90]*

3. Unexploded ordnance - боєприпаси, що не вибухнули

- **Unexploded ordnance** is also a serious threat to civilian safety in the conflict zone. [64]

Боєприпаси, що не вибухнули є серйозною загрозою для безпеки цивільного населення в зоні конфлікту. [65]

Вибір цього відповідника можна віднести до варіативних, незважаючи на те, що кращим еквівалентом було б “недетоновані боєприпаси”

Транскодування:

1. Military command - військове командування, військове керівництво, військове начальство

- We stand in solidarity with Ukraine and will continue to work closely with the **military command** to provide them with the resources and aid they need for their defence. [62]

*Ми на боці України і буде продовжувати тісно співпрацювати з **військовим командуванням**, щоб забезпечити їм ресурси та допомогу, необхідні для захисту. [90]*

2. UH-60 Black Hawk - «Блек Гок»

- As we can state now, the **UH-60 Black Hawks** helicopters are already carrying out combat missions in Ukraine, providing vital support to our military forces in the face of Russian aggression. [46]

Вертольоти «Блек Гок» вже виконують бойові завдання в Україні, забезпечуючи життєво важливу підтримку нашим військовим силам у зустрічі з російською агресією. [87]

3. Igla Surface-to-Air Missile - зенітна ракетна система Ігла

- Amidst the escalating conflict, our intelligence has detected the deployment of **Igla Surface-to-Air Missiles** in the region, which poses a significant threat to our military aircraft. We must take immediate action to neutralize this threat and protect our air superiority. [53]

*У контексті ескалації конфлікту наша розвідка виявила розгортання **зенітної ракетної системи Ігла** на території, що становить значну загрозу для наших військових літаків. Ми повинні негайно діяти для ліквідації цієї загрози та захисту нашої повітряної переваги. [44]*

Транскодування з російської “Ігла”

4. AGM-114 Hellfire – система Хелфаєр, Пекельний Вогонь

- As tensions continue to escalate amidst Russia's full-scale invasion of Ukraine, the deployment of the **AGM-114 Hellfire** system is essential to neutralize the enemy's military assets. [53]

*У той час, як напруга продовжує зростати під час повномасштабної інвазії Росії в Україну, розгортання **системи Хелфаєр** є необхідним для знищення техніки противника. [44]*

5. Armata Universal Combat Platform - універсальна бойова платформа Армата

- During the invasion, the **Armata Universal Combat Platform** was used extensively by the Russian military to advance on Ukrainian positions. [91]

*Під час вторгнення російської армії на Україну широко використовувалася **універсальна бойова платформа Армата**. [100]*

6. C-130 Hercules - Геркулес

- Yes, we have **C-130 Hercules**, we have a lot of planes in general. [46]

*Так, **Геркулеси** в нас є, в нас взагалі є багато літаків. [87]*

7. Challenger 2 - Челенджер

- Despite the **Challenger 2** being a powerful weapon, the possibility of it being used in the ongoing conflict in Ukraine is not being discussed. [46]

*Незважаючи на те, що **Челенджер** є потужною зброєю, можливість його використання в конфлікті в Україні не обговорюється. [87]*

8. F-15 Eagle - Ігл F-15

- There is also the **F-15 Eagle and F-35 Lightning II**, but we are not considering that possibility yet. [46]

*Існують також **Ігл F-15 і Блискавки F-35**, але ми не розглядаємо поки таку можливість. [87]*

У даному випадку ми маємо змогу спостерігати міжномний омонім (Ігл - Ігла). Один із термінів було транслітеровано, а саме “Ігл F-16”, в той час, як інший було перекладено. Зважаючи на стресові обставини, яких перебував перекладач, така помилка цілком зрозуміла, проте таких випадків потрібно уникати задля підвищення якості перекладу.

9. F-16 Fighting Falcon - F-16 (Бойовий Сокіл)

- We need **F-16 Fighting Falcon** planes. We really need them to protect democracy not only in Ukraine but also in the world. [50]

*Нам потрібні літаки **F-16**, повірте, вони нам дуже потрібні, щоб захистити демократію не тільки України, але й світу. [51]*

10. FGM-148 Javelin - Джавелін

- As we speak, our brave soldiers are defending our sovereignty against the Russian aggressors employing advanced weaponry such as the **FGM-148 Javelin** to defend our borders. [53]

*Наші мужні військові захищають нашу незалежність від російських агресорів та використовують передову зброю, таку як **Джавеліни**, щоб захищати наші кордони. [44]*

11. Javelin Anti-Tank Missile - протитанкова ракета Джавелін

- The **Javelin anti-tank missile** has proven to be a highly effective weapon system in conflicts around the world and we must utilize this technology to protect the sovereignty of Ukraine. [50]

*Протитанкові ракети **Джавелін** виявилася дуже ефективною системою зброї в конфліктах по всьому світу, і ми повинні використовувати цю технологію для захисту суверенітету України. [51]*

12. FIM-92 Stinger Portable Air Defense System - система ППО Стінгер

- The deployment of **FIM-92 Stinger Portable Air Defense Systems** to our front-line soldiers will significantly enhance their ability to counter the threat posed by Russian aircraft. [46]

*Розгортання **систем ППО Стінгер** для військових на передовій значно покращить їх здатність протидіяти загрозі, що створюють російські літаки. [87]*

13. Humvee Light Tactical Vehicle - тактичний автомобіль Гамві

- The increased mobility and firepower provided by these **Humvee Light Tactical Vehicles** have proven crucial in deterring the aggression of the Russian-backed separatist forces. [50]

Збільшена мобільність та вогнева потужність, що забезпечують тактичні автомобілі Гамві, виявилися вирішальними у стримуванні агресії з боку російсько-підтримуваних сепаратистських сил. [51]

14. Leopard 2 - Леопард

- Given the magnitude of Russian aggression against Ukraine, the need for modern, reliable and battle-proven tanks like the **Leopard 2** cannot be overstated. [53]

Зважаючи на масштаб російської агресії проти України, не можна недооцінити потребу в сучасних, надійних та перевірених у бойових танках, таких як Леопарди. [44]

15. Leopard 2 Main Battle Tank - бойовий танк Леопард

- In light of the Russian invasion, our military urgently needs to bolster its armoured forces, and the **Leopard 2 Main Battle Tank** is precisely the kind of cutting-edge technology we need to counter the enemy's advanced weaponry and overwhelming numerical advantage. [50]

У світлі російської інвазії наші війська терміново потребують підсилення бронетехніки, а бойовий танк Леопард є саме тією передовою технологією, яка нам потрібна для протидії ворожій передовій зброї та переважній чисельній перевазі. [51]

В цьому реченні можемо спостерігати транслітерацію в слова “інвазія”, хоча перекладач міг використати слово, яке частіше вживається у військовому контексті, а саме “вторгнення”.

16. M1 Abrams - Абрамс

- Despite their impressive capabilities, the deployment of **M1 Abrams** tanks would not be sufficient to repel a full-scale invasion. [46]

*Незважаючи на вражаючі можливості, розгортання танків **Абрамс** не буде достатньо ефективним для відбиття повномасштабної інвазії. [87]*

17. MiG-29 - MiГ-29

- The Russian government has been shamelessly deploying the **MiG-29** fighter jet as a tool of terror. [64]

*Російський уряд безсоромно використовує винищувач **MiГ-29** як інструмент терору. [87]*

Некоректне вживання відповідників:

Також під час аналізу ми звернули увагу на те, що деякі терміни були перекладені некоректно. Наприклад, в реченні обрано неправильний відповідник, оскільки значення терміну стає неоднозначним та може трактуватися по-різному. Перекладач обрав еквівалент “надати підтримку під час тренувань”, хоча, на нашу думку, краще вжити еквівалент “допомога у навчанні”, що допоможе уникнути контекстуальної помилки.

1. training assistance - допомога в навчанні, підтримка під час тренувань

- The Ukrainian military has shown extraordinary resilience, so we are honored to provide **assistance in military training** for Ukrainian troops with our instructors. [92]

*Українська військова виявила надзвичайну стійкість, тому нам за честь **надати підтримку під час тренувань** для українських військ з нашими інструкторами. [99]*

Додавання та вилучення:

1. Apache - літаки Апач

- Of course, we would like to get **Apaches** as well, but we are trying to be realistic. [64]

Звісно, ми б хотіли отримати також літаки Апач, але ми намагаємося бути реалістами. [65]

Додавання слова “літаки”, задля уточнення деталей для цільової аудиторії.

2. BGM-71 TOW - TOU 71

- **BGM-71 TOW** missiles have been in service in America since the last century! [46]

Ракети TOU 71 в Америці на озброєнні ще з минулого століття! [87]
Вилучення “BGM” з перекладу. Таке вилучення не спричиняє негативні наслідки, оскільки з контексту зрозуміло про які саме ракети йде мова.

3. BM-21 Grad Multiple Rocket Launcher - багатопускова реактивна система Град, Град, Ракети Град

- During the invasion, the enemy deployed multiple **BM-21 Grad Multiple Rocket Launchers**, which caused significant damage to civilian infrastructure and led to the loss of countless innocent lives. [91]

За час вторгнення противник використовував багатопускових реактивних систем "Град", що призвело до значної шкоди цивільній інфраструктурі та спричинило втрати безлічі невинних життів. [100]

- Their **BM-21 Grad Multiple Rocket Launchers**, which they use constantly against civilians. [64]

Їхні “Гради”, які вони застосовують постійно проти цивільних. [65]

- **BM-21 Grad Multiple Rocket Launcher** is actively used by Russia in the Ukrainian-Russian conflict. [53]

Ракети Град активно застосовуються росією в українсько-російському конфлікті. [44]

У кожному з варіантів перекладу ми спостерігаємо вилучення елементів. Перекладачі вдавалися до такого прийому, ймовірніше всього, знаючи, що аудиторія вже обізнана з поняттям “Град”. І друга ймовірна причина - це те, що модель градів існує всього одна, тому в цьому випадку цифри не мають значення.

4. BTR-80 - БТР

- Amid the ongoing conflict, the enemy has been deploying a substantial number of **BTR-80** armored personnel carriers in their offensive maneuvers. [53]

У ході безперервного конфлікту ворог використовує значну кількість БТРів для проведення своїх наступальних операцій. [44]

5. BMP-1/2/3 Infantry Fighting Vehicle - бойова машина піхоти БМП-1/2/3

- This also applies to the **Soviet BMP-1 Infantry Fighting Vehicle**. [44]

Це також стосується радянських бойових машин піхоти БМП-1. [53]

6. BTR-90 - броньовик БТР-90

- Their use of **BTR-90** demonstrates a clear disregard for human rights and the safety of civilians, as well as the principles of territorial integrity and determination of the nation. [50]

Використання броньовиків БТР-90 демонструє безжальне ставлення до прав людини та безпеки цивільного населення, а також до принципів територіальної цілісності та визначення нації. [51]

7. C-130 Hercules - Геркулес

- Yes, we have **C-130 Hercules**, we have a lot of planes in general. [46]

Так, Геркулеси в нас є, в нас взагалі є багато літаків. [87]

8. Challenger 2 - Челенджер

- Despite the **Challenger 2** being a powerful weapon, the possibility of it being used in the ongoing conflict in Ukraine is not being discussed. [46]

*Незважаючи на те, що **Челенджер** є потужною зброєю, можливість його використання в конфлікті в Україні не обговорюється. [87]*

9. FGM-148 Javelin - Джавелін

- As we speak, our brave soldiers are defending our sovereignty against the Russian aggressors employing advanced weaponry such as the **FGM-148 Javelin** to defend our borders. [53]

*Наші мужні військові захищають нашу незалежність від російських агресорів та використовують передову зброю, таку як **Джавеліни**, щоб захищати наші кордони. [44]*

10. FGM-148 Javelin - Джавелін

- As we speak, our brave soldiers are defending our sovereignty against the Russian aggressors employing advanced weaponry such as the **FGM-148 Javelin** to defend our borders. [53]

*Наші мужні військові захищають нашу незалежність від російських агресорів та використовують передову зброю, таку як **Джавеліни**, щоб захищати наші кордони. [44]*

11. FIM-92 Stinger Portable Air Defense System - система ППО Стінгер

- The deployment of **FIM-92 Stinger Portable Air Defense Systems** to our front-line soldiers will significantly enhance their ability to counter the threat posed by Russian aircraft. [46]

*Розгортання **систем ППО Стінгер** для військових на передовій значно покращить їх здатність протидіяти загрозі, що створюють російські літаки. [87]*

12. Humvee Light Tactical Vehicle - тактичний автомобіль Гамві

- The increased mobility and firepower provided by these **Humvee Light Tactical Vehicles** have proven crucial in deterring the aggression of the Russian-backed separatist forces. [50]

Збільшена мобільність та вогнева потужність, що забезпечують тактичні автомобілі Гамві, виявилися вирішальними у стримуванні агресії з боку російсько-підтримуваних сепаратистських сил. [51]

13. Leopard 2 - Леопард

- Given the magnitude of Russian aggression against Ukraine, the need for modern, reliable and battle-proven tanks like the **Leopard 2** cannot be overstated. [53]

*Зважаючи на масштаб російської агресії проти України, не можна недооцінити потребу в сучасних, надійних та перевірених у бойових танках, таких як **Леопарди**. [44]*

14. Leopard 2 Main Battle Tank - бойовий танк Леопард

- In light of the Russian invasion, our military urgently needs to bolster its armoured forces, and the **Leopard 2 Main Battle Tank** is precisely the kind of cutting-edge technology we need to counter the enemy's advanced weaponry and overwhelming numerical advantage. [50]

*У світлі російської інвазії наші війська терміново потребують підсилення бронетехніки, а **бойовий танк Леопард** є саме тією передовою технологією, яка нам потрібна для протидії ворожій передовій зброї та переважній чисельній перевазі. [51]*

У цьому реченні можемо спостерігати транслітерацію в слова “інвазія”, хоча перекладач міг використати слово, яке частіше вживається у військовому контексті, а саме “вторгнення”.

2.2. Результати зіставного перекладознавчого дослідження моделі гравітаційного тяжіння

Згідно з отриманими даними, терміни були згруповані за такими трьома критеріями: відстань між мовами, частота вживання однакових відповідників при перекладі та структурні відмінності між оригіналом та перекладом. С. Гальверсон стверджує, що в контексті мовної відстані, більш віддалені мови

мають меншу кількість доступних перекладів. Таким чином, перекладачам можуть знадобитися додаткові зусилля для перекладу текстів між такими мовами, оскільки виникають проблеми з підбором адекватних відповідників. Згідно наведеного у Додатку 1 глосарію загальних термінів, ми спостерігаємо те, що проблем із підбором еквівалентів у перекладачів майже не було, усі терміни були перекладені адекватно. Водночас, зважаючи на довгі синонімічні ряди в українській мові, переклади могли мати різні конотативні відтінки, залежно від контексту, проте це не заважало досягти правильного змістового відображення англійських термінів. Наприклад, «Medical equipment» було перекладено різними способами: «медична техніка», «переносні медичні комплекти», «швидкісні бригади», «медичні знаряддя». Розглянемо детальніше переклади в контексті. В оригіналі було вжито в контексті «...prioritize the procurement and deployment of advanced medical equipment ...»[62], що в перекладі було відображено як «надати пріоритет закупівлі та використанню сучасної медичної техніки»[90]. Другий уривок було вжито як «prioritize the delivery of portable medical equipment to the affected areas» [53], що в перекладі було вжито «приділили увагу в першу чергу доставці переносних медичних комплектів в постраждалих райони» [44]. І третій варіант перекладу, наданий іншим перекладачем згідно контексту, було вжито так: «щоб медичні знаряддя та матеріали доходили до тих, хто найбільше потребує їх» [90], що в оригінальному тексті було вжито «that medical equipment and supplies reach those who need them most.» [62]

Проте говорячи про цей критерій, не можна оминати увагою той факт, що деякі назви військової техніки у українському перекладі перекладають, вилучаючи цифри. Наприклад, якщо ми говоримо про «танки Леопард», то в оригіналі вони представлені як «tanks Leopard 2». Наприклад, «Given the magnitude of Russian aggression against Ukraine, the need for modern, reliable and battle-proven tanks like the Leopard 2 cannot be overstated» [53] було перекладено

як «Зважаючи на масштаб російської агресії проти України, не можна недооцінити потребу в сучасних, надійних та перевірених у бойових діях танках, таких як Леопарди» [44].

Ще одним прикладом, який варто розглянути, є повна назва танку Леопард, яка в оригіналі представлена як «In light of the Russian invasion, our military urgently needs to bolster its armoured forces, and the Leopard 2 Main Battle Tank is precisely the kind of cutting-edge technology we need to counter the enemy's advanced weaponry and overwhelming numerical advantage» [50], а в перекладі було все одно відображено без зазначення номеру серії «2» та з вилученням компонента «main» - «У світлі російської інвазії наші війська терміново потребують підсилення бронетехніки, а бойовий танк Леопард є саме тією передовою технологією, яка нам потрібна для протидії ворожій передовій зброї та переважній чисельній перевазі» [51].

Проте ця особливість не фіксується в назвах інших різновидів техніки, наприклад літаків. «There is also the F-15 Eagle and F-35 Lightning II, but we are not considering that possibility yet» [46] в перекладі відображається «Існують також Ігл F-15 і Блискавки F-35, але ми не розглядаємо поки таку можливість» [87].

Під час дослідження ми помітили, що якщо в техніки є номінальна назва, наприклад «Джавелін» тощо, тоді перекладачі вилучають серійні номери. «... weaponry such as the FGM-148 Javelin» [53] - «...зброю, таку як Джавеліни» [44].

У даному випадку ми зважаємо радше на те, чи цікавиться цільова аудиторія різновидами та серійними номерами. Український слухач, ймовірноше всього, не є обізнаним у військовій техніці, саме тому перекладачі вилучають серійні номери та різновиди з перекладу, цим самим узагальнюючи та утворюючи метонімію, яка помічена у вищенаведених прикладах.

При аналізі частоти вживання однакових відповідників при перекладі ми звернули увагу на те, що найчастіше збігаються терміни, які пов'язані з військовою сферою та зброєю, що відіграють важливу роль у взаємовідносинах країн. Завдяки великому обсягу наявних ресурсів, перекладачі забезпечили якісні та точні переклади термінів, при цьому на початку війни використовуючи еквіваленти, запропоновані ними особисто на інтуїтивному рівні. Але що довше тривала війна, то частіше в інформаційному полі використовувалися терміни на позначення військової підтримки, таким чином вже до літа 2022 року перекладачі майже завжди перекладали одне і те саме поняття практично однаково. Наприклад, перші три місяці війни слово «Body armor» перекладали наступними способами («бронежилети», «броня», «патрон»), незалежно від контексту, і не завжди обраний перекладачем еквівалент був вдалим. От наприклад, «We urgently need body armour to protect our troops on the ground from the relentless barrage of incoming artillery shells» [99], що в перекладі представлено як «Нам потрібні також бронежилети, щоб захистити наших військових на землі від артилерійських снарядів» [92]. Друге речення, що створює схожий контекст «This includes the provision of state-of-the-art body armor that will enhance the safety and security of Ukrainian troops» [46]- «Це включає надання сучасної броні, яка підвищить безпеку та захист військових України» [87]. Слово “броня” не є найвдалішим еквівалентом, оскільки по-перше воно не однозначне, бо може позначати бронежилети чи броньовані автомобілі, або ж взагалі метафора до поняття “захист”.

Натомість, починаючи орієнтовно з літа 2022 року, було проведено багато конференцій та виголошено безліч промов, і ми спостерігаємо позитивну тенденцію того, як залежно від контексту зустрічі чи промови перекладачі адаптують еквіваленти.

Таким чином, ми зафіксували факт того, що чим частіше термін фігурує в інформаційному полі, тим вища вірогідність того, що еквівалентом буде слово

або словосполучення, які всі вживатимуть однаково, а відповідно один з елементів теорії гравітаційного тяжіння справді підтверджено.

Останній критерій, структурні відмінності між мовами, також був врахований у нашому дослідженні. Хоча англійська та українська мови мають різні граматичні структури, перекладачі успішно впоралися з викликами. Це свідчить про професійні навички та глибокі знання мови перекладачів, які здатні передати зміст та відтінки значень англійських термінів українською мовою. Все ж ми зафіксували випадки описового перекладу або зміни порядку слів у терміні. Наприклад, «FIM-92 Stinger Portable Air Defense Systems» перекладач переклав, змінюючи структуру, поставивши на перше місце «систем ППО»: «The deployment of to our front-line soldiers will significantly enhance their ability to counter the threat posed by Russian aircraft» [46] - «Розгортання систем ППО Стінгер для наших військових на передовій значно покращить їх здатність протидіяти загрозі, що створюють російські літаки» [87].

Ще одним прикладом може стати термін «FGM-148 Javelin Anti-Tank Missile», який українською перекладено як «протитанкова ракета Джавелін». Звернімо увагу, що пояснення, а саме «протитанкова ракета» в українському перекладі посідає перше місце і після цього – назва. Звернімо увагу, що «FGM-148» в українському перекладі взагалі випущено. Саме тому твердження С.Гальверсон щодо того, що переклад між мовами з різними граматичними структурами може вимагати більшої кількості часу та зусиль, що може вплинути на доступність та якість перекладу, є підтвердженим в англійсько-українській мовній парі.

Висновки до Розділу II

У цьому розділі було детально описано зіставний аналіз промов, які у оригіналі виголошувалися англійською мовою, а переклад – українською. На основі цих промов були відібрані терміни, які належать до семантичного поля «військова підтримка України», «озброєння» та «військова техніка». Загалом було проаналізовано 199 термінів та понад 250 варіантів їхнього перекладу. Порівняльний аналіз, або ж корпусний метод, був використаний з метою дослідження термінів та їхнього перекладу за трьома критеріями: відстань між мовами, частота вживання однакових відповідників при перекладі та структурні відмінності між оригіналом та перекладом. Результати проведеного нами аналізу показали, що усі три елементи теорії є достовірними або частково прийнятними в англійсько-українській мовній парі. Зокрема, критерій відстані між англійською та українською мовою не є помітним при дослідженні, оскільки перекладачі швидко та вміло знаходили еквіваленти для термінів. Наш висновок обумовлений тим, що українська мова промотує утворення синонімічних рядів, а також більшість термінів на військову тематику є однозначними. Проте дослідження показало, що вплив української культури є помітним, що вказує на культурну специфіку. Другий та третій елементи, частота вживання однакових відповідників при перекладі та структурні відмінності між оригіналом та перекладом, також є доведеними. При перекладі українською мовою перекладачі вживають необхідні еквіваленти, залежно від контексту, при цьому змінюючи структуру терміну, за необхідності.

Наше дослідження також показало, що навіть у випадках, коли терміни були перекладені правильно, існує необхідність у створенні спільного глосарію військових термінів. Глосарій сприятиме більшій однозначності та уникненню можливих непорозумінь, що можуть бути спричинені варіативністю перекладу чи конотативними відтінками значення.

РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ ЯКІСНИХ ПАРАМЕТРІВ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ В АСПЕКТІ МОДЕЛІ ГРАВІТАЦІЙНОГО ТЯЖІННЯ

3.1. Еквівалентність усного перекладу в аспекті моделі гравітаційного тяжіння

У рамках цього розділу ми проаналізували промови українських політиків та впливових людей, які виголошували свої промови українською мовою в контексті військової підтримки України. Промови підбиралися за період від 24 лютого 2022 року до кінця зими 2023 року. Більшу частину промов складала промови та виступи на прес-конференціях Президента України Володимира Зеленського у різні періоди повномасштабного вторгнення. Також було проаналізовано промови та інтерв'ю Олени Зеленської, першої леді України, яка згадувала військову підтримку, що загалом не допускається протоколом.

Говорячи про труднощі, з якими ми зіткнулися під час дослідження, ми б хотіли зазначити, що найважче було знайти саме промови, виголошені українською мовою. Українські політики дуже часто використовують англійську мову, якщо розуміють, що цільова аудиторія – іноземці. Наприклад, голова Офісу Президента України, Андрій Єрмак, практично в усіх своїх промовах, інтерв'ю та панельних дискусій використовував англійську мову. Те саме стосується і Міністра закордонних справ України, Дмитра Кулеби. Терміни в контексті військової підтримки, які він використовував під час своїх промов ми включили до англійсько-українського глосарію, проте немає жодної промови, виголошеної Д. Кулебою українською мовою, яка була б перекладена англійською мовою. Таким чином нам не вдалося дослідити стільки зразків українськомовної термінології, як у попередньому розділі.

Загалом ми проаналізували 27 промов та інтерв'ю, виголошених українською мовою та синхронно перекладених англійською, 19 з яких – промови

Президента України. З усіх промов нам вдалося вилучити 124 термінів, 100 з яких – це загальні поняття, що стосуються військової підтримки України, та 24 – конкретні найменування та різновиди військової техніки та озброєння.

Ми використовували зіставний аналіз, порівнюючи текст оригіналу українською мовою з текстом перекладу, в нашому випадку англійською мовою. На основі цього аналізу ми створили глосарій термінів, який наведений у Додатку 2. Що стосується більш детального аналізу фрагментів промов та варіативності еквівалентів одного і того самого поняття, то це питання розглянуте більш детально в підпункті 3.2.

До основних джерел термінів в семантичному полі військової підтримки України ввійшли промова В. Зеленського під час зустрічі країн G20, де він вперше запропонував формулу миру, а також промова під час саміту НАТО, де на порядку денному постало питання конфлікту в Україні. Також багато термінів було отримано зі звернень Президента України до Сенату США, Британського парламенту (у форматі онлайн) та народу Британії. Також, як і в попередньому розділі, ми використали промови з міжнародної конференції в Парижі, присвяченої підтримці українців під час зимової кризи енергоресурсів, яка була проведена 13 грудня 2022 року, де промову українською мовою виголошував Прем'єр міністр України Денис Шмигаль.

Під час аналізу промов була помічена позитивна тенденція у зміні якості усного перекладу та підбору висококваліфікованих перекладачів. Навесні 2022 року промови, які виголошував президент В. Зеленський українською мовою, нерідко перекладалися недостатньо кваліфікованими або недостатньо досвідченими перекладачами, що негативно позначалося на загальному ефекті від звернень українського уряду. До прикладу, спічрайтери Президента докладають багато зусиль до написання промов, враховуючи культурні особливості цільової аудиторії, вживаючи риторичні повтори, паузи та логічні наголоси, які у перекладі або не були адекватно відтворені або взагалі

вилучені. Влітку 2022 року були помічені позитивні зміни у підборі перекладачів та в загальній якості їхнього перекладу. У відкритих джерелах не вказані імена перекладачів чи перекладацьких бюро, в яких вони працюють.

Якщо говорити про власне процес перекладу, то варто виділити наступні особливості. Як вже зазначалося вище, ми досліджували різні формати виступів, які перекладали усні перекладачі в різні періоди повномасштабного вторгнення. На основі цього нам вдалося виділити наступні особливості. Якщо формат промови – це звернення в парламентах, сенатах, конференціях чи самітах, у процесі перекладу бере участь один перекладач. Зважаючи на те, що промови зазвичай не є довгими, в середньому від 7 до 15 хвилин, а перекладачі зазвичай змінюються кожні 20 хвилин, то потреби у зміні перекладачів під час звернень – немає.

Що стосується конференцій, які тривають в середньому 90-120 хвилин, то варто зазначити, що під час таких подій залучені від двох до чотирьох перекладачів. У такому випадку, перекладачі працюють в парах. Одна пара розпочинає переклад та працює 40 хвилин над українсько-англійським напрямком відтворення, по 10 або 20 хвилин змінюючи одне одного. Паралельно інша пара перекладає те, що було виголошено англійською мовою, зазвичай це питання журналістів. Після спливу 40 хвилин пари змінюють ролі. Така модель дозволяє перекладач надавати якісні послуги та не перебувати занадто довгий період часу в стресі.

В ході аналізу вдалося вилучити з матеріалу 124 терміни, які належать до семантичного поля «Військова підтримка України». Повний глосарій проаналізованих термінів та їхні варіанти перекладу викладено в Додатку 2.

3.2. Результати проведеного аналізу еквівалентності усного перекладу в аспекті моделі гравітаційного тяжіння

Для того, щоб унаочнити стратегії й тактики підбору усними перекладачами еквівалентів залежно від контексту, ми наводимо наступні приклади.

Прямі відповідники:

1. Авіація – aviation, aircrafts, military planes and helicopters

- Дехто, здається, думає, що у нас не існує **авіації**, але я вас запевняю, вона існує. [48]

*Some people seem to think that we don't have **aviation** in our country, but let me assure you, we do.* [53]

2. Армійські навчання - military exercises, trainings for soldiers

- Ми повинні продовжувати проводити регулярні **армійські навчання**, щоб бути готовими до будь-яких варіантів розвитку подій, які можуть виникнути. [48]

*We must continue to conduct regular **military exercises** to be prepared for any scenario that may arise.* [53]

3. Безпілотний літальний апарат / безпілотник - unmanned aerial vehicle (UAV)

- Під час воєнних дій наші захисники дійсно вдало використовували **безпілотні літальні апарати**, що дозволило їм отримувати важливу інформацію про позиції ворога і ефективно здійснювати удари. [44]

*During the military operations, our soldiers successfully used **unmanned aerial vehicles**, which allowed them to obtain crucial information about enemy positions and conduct effective strikes.* [74]

В цьому реченні ми можемо спостерігати непрямий відповідник “soldiers” до слова “захисники”. Цей прийом не має негативних наслідків у вигляді спотворення змісту, тому в цьому випадку така зміна є прийнятною

4. Безпілотники- UAVs

- Український народ продемонстрував неймовірну швидкість, вони зібрали гроші на **безпілотники** так швидко. [64]

The Ukrainian people demonstrated incredible reaction, raising the necessary funds for UAVs so quickly. [65]

5. Бойова готовність - Combat readiness

- Українські військові продемонстрували вражаючу **бойову готовність**, готовність захищати нашу країну від будь-якої агресії з боку Росії, і це підтверджують їхні дії на передовій. [42]

*Ukrainian armed forces have demonstrated impressive **combat readiness** to defend our country against any aggression from Russia, and their actions on the front line confirm this. [51]*

6. Бойове застосування військ - military engagement

- Країни НАТО не планують здійснювати військову інтервенцію в Україні, але мають намір допомагати українській армії з питань тренування та **бойового застосування військ**. [44]

*NATO countries do not plan to carry out a military intervention in Ukraine, but they intend to help the Ukrainian army in matters of training and ensuring **military engagement** . [74]*

7. Бойове спорядження - combat gear.

- Але ви повинні також усвідомлювати, що **бойове спорядження** не може бути єдиним засобом нашої оборони. [99]
*However, you should also know that **combat gear** cannot be the only means of our defense. [92]*

8. Бойові машини піхоти - infantry fighting vehicles

- Однак, наші зобов'язання перед міжнародним співтовариством та НАТО, зобов'язують нас використовувати **бойові машини піхоти** тільки якщо ми повертаємо наші території, а чужого нам не треба. [64]

*However, our obligations to the international community and NATO oblige us to use **infantry fighting vehicles** only if we return our territories, we don't need someone else's. [65]*

9. Бронетехніка - armored vehicles

- Те саме стосується і **бронетехніки**. Вона є, але її недостатньо. [64]

*The same applies to **armored vehicles**. It is there, but it is not enough. [65]*

10. Військова допомога - military aid

- Зараз, більше ніж будь-коли раніше, **військова допомога** від наших партнерів є критично важливою для нашої країни. [101]

*Now, more than ever before, **military aid** from our partners is critically important for our country." [63]*

11. Військові операції - military operations, military actions

- І я наголошую, що **військові операції** в Україні вимагають міцної коаліції між партнерами, щоб зупинити агресію Росії. [42]

*I emphasize that **military operations** in Ukraine require a strong coalition of partners to stop Russia's aggression. [51]*

12. Військова підтримка - military support

- Я хочу висловити щире подяку нашим американським партнерам за **військову** та гуманітарну **підтримку**, яку ви надаєте нам у ці складні часи. [44]

*I would like to express my sincere gratitude to our American partners for the **military and humanitarian support** they provide us in these difficult times. [74]*

13. Військова розвідка - military reconnaissance, military intelligence

- Для успішного проведення цих операцій важлива буде **військова розвідка**, яка забезпечить наші військові з необхідною інформацією про розміщення ворожих сил та їх зброї. [48]

*For the successful execution of these operations, **military reconnaissance** will be crucial in providing our troops with the necessary information on the location of enemy forces and their weapons. [53]*

14. Військова стратегія - military strategy

- Наша **військова стратегія** полягає у тому, щоб перемогти з мінімальними втратами серед людей. [98]

*Our **military strategy** is to win with minimal human losses. [80]*

15. Військове право - military law

- Ми віримо в силу **військового** та міжнародного **права** і сподіваємося, що усі причетні будуть покарані. [100]

*We believe in the power of **military** and international **law** and hope that all those involved will be punished. [91]*

16. Військове становище - military position

- Нам потрібно продовжувати військову операцію до тих пір, поки наше **військове становище** не покращиться. Тільки тоді, коли ми зможемо вести переговори з позиції сили, ми зможемо домогтися наших цілей. [95]

*We need to continue the military operation until our **military position** improves. Only then, when we can negotiate from a position of strength, can we achieve our goals.[57]*

17. Військовий бюджет - military budget

- Український **військовий бюджет** є найбільшим за всю історію існування нашої держави. [64]

*Ukrainian **military budget** is the largest in the history of our state. [65]*

18. Військова підготовка та навчання - military training

- Наша **військова підготовка та навчання** активно проводиться на території України, але ми ніколи не відмовляємося від допомоги наших партнерів. Наші військові швидко вчаться. [64]

*Our **military training** is actively conducted on the territory of Ukraine, but we never shy away from the assistance of our partners. Our troops are quick learners. [65]*

20. Військові витрати - military expenditures, expenses

- Потрібно розуміти, що **військові витрати** на оборону є необхідністю сьогодні, а не вибором. Це є нашою відповідальністю перед майбутніми поколіннями. [98]

*We need to understand that **military expenditures** on our defense are a necessity, not a choice, today. This is our responsibility to future generations. [80]*

21. Гуманітарна допомога – humanitarian aid

- Після перетину кордону кожен житель України отримує **гуманітарну допомогу**. [95]

*After crossing the border, every resident of Ukraine receives **humanitarian aid**. [57]*

22. Кібербезпека - cybersecurity

- У перші години вторгнення ми стали свідками потужної кібератаки, проте можу з впевненістю сказати, що сфера **кібербезпеки** в Україні розвинена на досить високому рівні, завдяки нашим фахівцям, які є одними з найкращих в світі. [77]

*In the first hours of the invasion, we witnessed a powerful cyber attack, but I can confidently say that **cybersecurity** in Ukraine is well-developed thanks to our experts who are among the best in the world. [88]*

23. Новітнє озброєння - modern weapons

- Для того, щоб забезпечити нашу перемогу над агресором, ми потребуємо **новітнє озброєння**, таке як бойові дрони, протитанкові ракети та зенітні комплекси, літаки, танки і так далі. [64]

*For us to achieve victory we need the most **modern weapons** available, such as combat drones, anti-tank missiles, and air defense systems. [65]*

24. Нічні приціли, прилади нічного бачення - night sights

- Але крім **приладів нічного бачення**, нам також необхідні високоточні ракетні комплекси, дрони, танки, тепловізори [64]

*In addition to **night sights** devices, we also need high-precision missile systems, drones, tanks, and thermal imagers. [65]*

25. Порушення повітряного простору - airspace violation, intervention into the airspace

- Сьогодні вранці Російська Федерація здійснила **порушення повітряного простору** та перетнула кордон України.

***Airspace violation** occurred this morning when the Russian Federation crossed the border of Ukraine.*

26. Ракетні комплекси – missile systems

- Наша армія знаходиться під неперервним на тиску з боку ворога, який використовує **ракетні комплекси** нон-стоп. [64]

*Our army is under constant pressure from the enemy who uses modern **missile systems**. [65]*

27. Розвідувальні дрони - reconnaissance drones

- Найбільші поставок **розвідувальних дронів** ми отримали від наших волонтерів. [64]

*We received the largest supply of **reconnaissance drones** from our volunteers. [65]*

28. Розміщення військ - troop deployment / troop escalation

- Завдяки нашій розвідці та використанню БПЛА, ми маємо повну інформацію про **розміщення військ** ворога. [64]

*Thanks to our intelligence and the use of UAVs, we have complete information about the **troop deployment** of the enemy. [65]*

29. Спеціальна військова операція - special military operation

- Так звана '**спеціальна військова операція**', яку Росія проводить в Україні, це лише прикриття їхньої брутальної та кривавої війни, що розпочалася проти нашої країни. [100]

*The so-called '**special military operation**' that Russia is conducting in Ukraine is nothing but a cover-up for their brutal and bloody war against our country.* [91]

30. Артилерійський комплекс "Град" - Grad rocket launcher

- **Артилерійський комплекс 'Град'** став частиною нашої реальності, наші діти дуже знають, що це таке. [100]

*"The **Grad rocket launcher** has become a part of our reality, and our children know what it is very well.* [91]

31. Бойовий вертоліт Мі-24 - Mi-24 combat helicopter

- Неприйнятно, що їхні літаки Су-35 та їхні **бойові вертольоти Мі-24** літають у нашому небі, а їхні танки перебувають на нашій землі. [64]

*It is unacceptable that their Su-35 aircraft jets and their **Mi-24 combat helicopters** fly in our skies while their tanks are on our land.* [65]

32. Су-35 - Su-35 aircraft

- Неприйнятно, що їхні літаки **Су-35** та їхні бойові вертольоти Мі-24 літають у нашому небі, тоді як їхні танки перебувають на нашій землі. [64]

*It is unacceptable that their **Su-35 aircraft** jets and their Mi-24 attack helicopters fly in our skies while their tanks are on our land.* [65]

33. Літак Ф-16 - F-16 (fighter) aircraft

- Наше небо потребує **літаків F-16**. [99]

*Our sky needs **F-16 (fighter) aircrafts*** [51]

34. "Точка-У" - Tochka-U missile system

- "Точка-У" використовуються ворогом для нанесення точкових ударів по нашій території. [67]

*The **Tochka-U missile system** is used by the enemy to deliver pinpoint strikes on our territory. [50]*

35. Ракетний комплекс "Іскандер" - Iskander missile system

- Як бачимо, Росія активно розгортає **ракетні комплекси "Іскандер"** [68]

*As you can see, Russia is actively deploying **Iskander missile complexes** [93]*

36. Танк Т-90 - T-90 tank

- Вчора було зафіксовано рух **танків Т-90**, Т-72 та Т-80 на південному сході України, що свідчить про активізацію російської агресії та загострення ситуації на передовій. [74]

*Yesterday, movement of **T-90**, T-72, and T-80 tanks was detected in the southeastern part of Ukraine, indicating an escalation of Russian aggression and a worsening of the situation on the front line. [49]*

37. Танк Леопард - Leopard tank

- Як і з **танками Леопард**, багато хто говорив, що це неможливо, але, як бачимо, можливо. [99]

*Just like with **Leopard tanks**, many said it was impossible, but as we can see it is possible. [92]*

38. Танк Абрамс - M1 Abrams tank

- В рамках нового пакету військової допомоги Україні, Сполучені Штати нададуть нам додаткову підтримку у вигляді постачання **танків Абрамс**, що значно посилить обороноздатність України."

*As part of the new military aid package to Ukraine, the United States will provide us with additional support in the form of **M1 Abrams tanks**, which will significantly strengthen the defense capabilities of Ukraine.*

39. Танк Т-72 - T-72 tank

- Вчора було зафіксовано рух **танків** Т-90, **Т-72** та Т-80 на південному сході України, що свідчить про активізацію російської агресії та загострення ситуації на передовій. [74]

Yesterday, movement of T-90, T-72, and T-80 tanks was detected in the southeastern part of Ukraine, indicating an escalation of Russian aggression and a worsening of the situation on the front line. [49]

40. Танк Т-80 - T-80 tank

- Вчора було зафіксовано рух **танків** Т-90, Т-72 та **Т-80** на південному сході України, що свідчить про активізацію російської агресії та загострення ситуації на передовій. [74]

Yesterday, movement of T-90, T-72, and T-80 tanks was detected in the southeastern part of Ukraine, indicating an escalation of Russian aggression and a worsening of the situation on the front line. [49]

Варіативні відповідники:

1. Авіація – aviation, aircrafts, military planes and helicopters

- Ми є сильними і доводимо це на землі, але нам потрібна ваша підтримка в **авіації**. [101]

We are strong and we are proving it on the ground, but we need your support in aircrafts. [63]

В цьому випадку перекладач вжив більш деталізований еквівалент “aircrafts” для позначення слова “авіація”. Такий прийом справді є одним із варіантів перекладу, який не є прямим, але не несе негативних наслідків у вигляді лексичної чи контекстуальної помилки

- У зв'язку з вторгненням військ сусідньої держави, ми звертаємось до міжнародної спільноти з проханням надати допомогу у підсиленні нашої **авіації**, яка є необхідною для захисту територіальної цілісності країни. [44]

*Due to the invasion of neighboring country's troops, we appeal to the international community to provide assistance in strengthening our **military planes and helicopters**, which are necessary for defending the territorial integrity of our country. [74]*

В цьому реченні також можна помітити варіативні відповідники до слова “aviation”, а саме “military planes and helicopters”. Як і в попередньому реченні, такий еквівалент є варіативним, проте з огляду на те, що ми аналізуємо синхронний переклад, вибір перекладача обрати саме такий довгий еквівалент є нелогічним, зважаючи на той факт, що існує прямий відповідник “aviation”.

2. Армійські навчання - military exercises, trainings for soldiers

- Ми щиро вдячні нашим партнерам за можливість забезпечення нашим військовим **армійськими навчаннями** на ваших територіях. [42]

*We are sincerely grateful to our partners for the opportunity to provide our military with participation in **trainings for soldiers** on your territories. [51]*

3. Військова розвідка - military reconnaissance, military intelligence

- Наша **військова розвідка** демонструє вражаючі результати. [44]

*Ukrainian **military intelligence** is doing an outstanding job. [44]*

4. Розміщення військ - troop deployment / troop escalation

- Ніякої спеціальної військової операції не існує, це лише вигадки Кремля, що намагається виправдати своє **розміщення військ** на території України. [100]

*Special military operation does not exist, it is just a Kremlin's fiction to justify its **troop escalation** on Ukrainian territory. [91]*

Транскодування:

1. Артилерійський комплекс "Град" - Grad rocket launcher

- **Артилерійський комплекс 'Град'** став частиною нашої реальності, наші діти дуже знають, що це таке. [100]

*"The **Grad rocket launcher** has become a part of our reality, and our children know what it is very well. [91]*

2. Бойовий вертоліт Mi-24 - Mi-24 combat helicopter

- Неприйнятно, що їхні літаки Су-35 та їхні **бойові вертольоти Mi-24** літають у нашому небі, а їхні танки перебувають на нашій землі. [64]

*It is unacceptable that their Su-35 aircraft jets and their **Mi-24 combat helicopters** fly in our skies while their tanks are on our land. [65]*

3. Су-35 - Su-35 aircraft

- Неприйнятно, що їхні літаки **Су-35** та їхні бойові вертольоти Mi-24 літають у нашому небі, тоді як їхні танки перебувають на нашій землі. [64]

*It is unacceptable that their **Su-35 aircraft** jets and their Mi-24 attack helicopters fly in our skies while their tanks are on our land. [65]*

4. "Точка-У" - Tochka-U missile system

- **"Точка-У"** використовуються ворогом для нанесення точкових ударів по нашій території. [67]

*The **Tochka-U missile system** is used by the enemy to deliver pinpoint strikes on our territory. [50]*

5. Ракетний комплекс "Іскандер" - Iskander missile system

- Як бачимо, Росія активно розгортає **ракетні комплекси "Іскандер"** [68]

*As you can see, Russia is actively deploying **Iskander missile complexes** [93]*

6. Танк Леопард - Leopard tank

- Як і з **танками Леопард**, багато хто говорив, що це неможливо, але, як бачимо, можливо. [99]

*Just like with **Leopard tanks**, many said it was impossible, but as we can see it is possible. [92]*

7. Танк Абрамс - M1 Abrams tank

- В рамках нового пакету військової допомоги Україні, Сполучені Штати нададуть нам додаткову підтримку у вигляді постачання **танків Абрамс**, що значно посилить обороноздатність України."

*As part of the new military aid package to Ukraine, the United States will provide us with additional support in the form of **M1 Abrams tanks**, which will significantly strengthen the defense capabilities of Ukraine.*

Калька:

1. Військовий обмін інформацією - military information exchange

- **Військовий обмін інформацією** з партнерами існує, ми їм вдячні за це, але зазвичай темпи повільніші, ніж якби ми отримували інформацію напряму. А ми її і отримуємо, ми маємо свої власні методи отримання інформації. [64]

***Military information exchange** may exist with our partners, and we are grateful but it is usually slower than receiving information directly. We have our own methods of obtaining information. [65]*

2. Порухення повітряного простору - airspace violation, intervention into the airspace

- Російська федерація здійснила **порушення повітряного простору** України вночі 24 лютого. [98]

*Russian Federation did **intervention into the airspace** of Ukraine on the night of February 24. (в цьому реченні спостерігається калька “did intervention”, що в оригіналі було представлено, як “здійснила порушення”) [80]*

Вилучення/додавання:

У цьому підрозділі зібрані терміни, які перекладачі вирішили передати мовою перекладу за допомогою вилучення або додавання додаткових

уточнюючих слів. Під час аналізу ми помітили загальну тенденцію. Перекладачі вилучають серійні номери або моделі у тих випадках, коли існують єдині типи озброєнь чи техніки, а також у випадках, коли реципієнт добре ознайомлений із тим чи іншим видом техніки. Так само помічено додавання у випадках, коли мовець назвав тільки серійний номер техніки, проте перекладач вирішив додати, що саме це означає, тобто уточнити, про яку саме техніку чи озброєння йде мова, для того, щоб слухач мав змогу повністю зрозуміти контекст розмови.

1. Су-35 - Su-35 aircraft

- Неприйнятно, що їхні літаки **Су-35** та їхні бойові вертольоти **Мі-24** літають у нашому небі, тоді як їхні танки перебувають на нашій землі. [64]

*It is unacceptable that their **Su-35 aircraft** jets and their **Mi-24 attack helicopters** fly in our skies while their tanks are on our land. [65]*

2. Літак Ф-16 - F-16 fighter aircraft

- Наше небо потребує літаків **F-16**. [99]

*Our sky needs **F-16 fighter aircrafts** [51]*

3. "Точка-У" - Tochka-U missile system

- "**Точка-У**" використовуються ворогом для нанесення точкових ударів по нашій території. [67]

*The **Tochka-U missile system** is used by the enemy to deliver pinpoint strikes on our territory. [50]*

Нагадаємо, що ми аналізуємо вплив гравітаційного тяжіння згідно трьох елементів, як і в Розділі II. Результати дослідження показують, що перший елемент, а саме відстань між мовами, є достовірно підтвердженим. Якщо говорити про термінологію, то перекладачі часто вдавалися до генералізації, що було спричинено двома причинами. Перша - розлогі синонімічні ряди в українській мові. Цей аспект детальніше описаний в підпункті 2.2.

попереднього розділу. Друга причина - це усвідомлення лінгвокультурної відстані, що існує між цільовою аудиторією та промовцем, а отже існуюча потреба в уточненні. Уточнення спостерігаються в перекладі найменувань техніки. До прикладу, в оригіналі речення представлено так: ““Точка-У” використовується ворогом для нанесення точкових ударів по нашій території” [67]. Переклад був озвучений наступним чином: “The Tochka-U missile system is used by the enemy to deliver pinpoint strikes on our territory.” [50]. Тобто ми спостерігаємо додавання “missile system”, що створює додає зрозумілості для реципієнта про яку саме зброю йде мова. І третя причина - це те, що англійська мова для перекладачів є другою мовою, саме тому при перекладі більш вузьких термінів в межах тематики, яку раніше не часто обговорювали на міжнародному рівні, перекладачі вдаються до узагальнень. Проте це в жодному випадку не свідчить про недостатній рівень професіоналізму. При усному перекладі допускаються узагальнення та вилучення, а головна мета - передати загальне значення.

Що стосується другого елемента, а саме частоти вживання однакових відповідників при перекладі, то він також є присутнім при перекладі. Наприклад, термін “військова допомога” у 100% проаналізованих випадків був перекладений, як *military aid*. Одне з речень представлено так: “Зараз, більше ніж будь-коли раніше, військова допомога від наших партнерів є критично важливою для нашої країни” [101], що було передано в перекладі як “Now, more than ever before, military aid from our partners is critically important for our country.” [63].

Що стосується структурних відмінностей між оригіналом та перекладом, то вочевидь вони є присутніми при перекладі. Українська та англійська мови відрізняються діапазоном методів викладення інформації та структурування речень. Якщо говорити про відображення цього явища в перекладі термінів, то варто згадати такий термін, як “розміщення військ”, що в перекладах представлено як “troop deployment” та “troop escalation”. “Завдяки нашій

розвідці та використанню БПЛА, ми маємо повну інформацію про розміщення військ ворога” [64], що в перекладі представлено “Thanks to our intelligence and the use of UAVs, we have complete information about the troop deployment of the enemy” [65]. А також наведемо ще один приклад з контексту: “Ніякої спеціальної військової операції не існує, це лише вигадки Кремля, що намагається виправдати своє розміщення військ на території України” [100] і його еквівалент “Special military operation does not exist, it is just a Kremlin's fiction to justify its troop escalation on Ukrainian territory” [91]. Помічаємо, що в перекладі слово “військ”, стало на перше місце та було перекладено еквівалентом “troop”. Такі зміни структури є очевидним свідченням того, що гравітаційне тяжіння між англійською та українською мовами присутнє, незважаючи на те, що ці дві мови насправді є дистантними.

Висновки до Розділу III

У рамках третього практичного розділу було проведено зіставний аналіз промов, які були виголошені українською мовою та їхніх перекладів на англійську мову. Було відібрано терміни, що належать до семантичного поля "військова підтримка України", "озброєння" та "військова техніка". Загалом, було проаналізовано 140 термінів та понад 190 варіантів їх перекладу. Для зіставного аналізу термінів та їхнього перекладу ми використали корпусний метод за трьома критеріями, згідно теорії гравітаційного тяжіння С. Галверсон, а саме мовна відстань, частота вживання однакових відповідників при перекладі та структурні відмінності між оригіналом та перекладом. Результати дослідження показали, що всі три елементи теорії є достовірними або частково прийнятними в українсько-англійській мовній парі. В українській мові спостерігається тенденція до опису одного і того самого терміну та застосування синонімів. Утворення таких синонімічних рядів дозволяє

перекладачеві застосовувати прийом генералізації або ж перекладати термін більш зрозумілим еквівалентом для цільової аудиторії. Однак, дослідження показало, що вплив української культури є помітним, а саме, як описано в попередньому розділі, українські промовці використовують майже завжди назви техніки без уточнень, що вказує на культурну специфіку та культурні відмінності між представниками різних культур, цим самим підтверджується факт того, що мови є відносно дистантними. Частота вживання однакових відповідників при перекладі та структурні відмінності між оригіналом та перекладом також є доведеними. Перекладачі використовують необхідні еквіваленти та змінюють структуру термінів в залежності від контексту.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження теоретичних основ усного перекладу та дослідження застосування моделі гравітаційного тяжіння С. Галверсон в перекладознавстві на основі англійсько-української мовної пари, було досліджено вплив цієї моделі на якість перекладу конференцій з урахуванням різних аспектів перекладу, аналізуючи їх згідно трьох складових гравітаційного тяжіння: відстань між мовами, частота вживання однакових відповідників при перекладі та структурні відмінності між оригіналом та перекладом. Дослідження показало, що три вищенаведених складові є присутніми при перекладі як на англійську, так і на українську мови. Зважаючи на той факт, що для перекладачів, яких ми аналізували, англійська мова є іноземною, гравітаційне тяжіння більше було виражене переважно під час українсько-англійського перекладу. В ході роботи були так само проаналізовані культурні аспекти моделі гравітаційного тяжіння та їх відношення до перекладу термінів в контексті військової підтримки України, що стали частиною трьох складових гравітаційного тяжіння. Зіставний аналіз показав, що гравітаційна складова між англійською та українською мовами виражена зміною структури термінів, шляхом зміни порядку прямих еквівалентів, враховуючи особливості мови перекладу. Відстань між мовами також репрезентована узагальненнями при українсько-англійському перекладі та альтернативними варіантами перекладу при англійсько-українському перекладу. Що стосується загальних особливостей перекладу, то варто зазначити, що під час синхронного перекладу нерідко прослідковується калька, що спричинена стресовими умовами, в яких здійснюється переклад. Усні перекладачі нерідко використовували непрямі відповідники при перекладі, що не спотворювало тексту оригіналу, передавало значення, проте не було прямим еквівалентом. Під час зіставного аналізу ми прослідкували в окремих випадках вибір невдалих еквівалентів. Обирані перекладачами відповідники були обрані

невдало, що спричинило незначне викривлення тексту. Іншим наслідком такої дії усних перекладачів стало те, що реципієнти не до кінця змогли зрозуміти, про що йде мова, оскільки обраних слів для перекладу не існувало в українській мові. Проведена емпірична перевірка гіпотези гравітаційного тяжіння на англійсько-українській мовній парі також дозволяє отримати підтвердження відповідності результатів дослідження теоретичним припущенням. На основі отриманих даних було оцінено можливі обмеження та недоліки моделі, а також розроблені пропозиції щодо її вдосконалення або альтернативних підходів. Як от, складання спільного глосарію, а також контекстуального словника, який міг би покращити якість усного перекладу в проаналізованій мовній парі, оцінено можливі коригування роботи перекладача, які можуть сприяти покращенню якості перекладу. В цілому, отримані результати вказують на перспективи застосування моделі гравітаційного тяжіння у перекладознавстві та підтверджують важливість культурного контексту при перекладі термінів у військовому контексті.

Ми вбачаємо неабияку перспективу нашого дослідження, оскільки гіпотеза була висунута не так давно і потребує дослідження та залучення науковців саме до цієї теми, а також варто зауважити, що тема військової підтримки стала однією з найбільш згаданих за останній рік тем в політичному колі, актуальність цієї теми, на жаль, також не зникає. Саме тому, на нашу думку, наша робота може стати початком для дослідження моделі гравітаційного тяжіння в перекладознавстві в українсько-англійській мовній парі та хорошою теоретичною та практичною базою для науковців, що мають на меті дослідити цю тему більш глибинно.

Список використаних джерел:

Довідкова література:

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при ЛДУ ім. І. Франка, 1989. – 216 с.
2. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу / В. В. Коптілов. – К. : Юніверс, 2003. – 280 с.
3. Мачульська К. Я. Поняття «прагматичного потенціалу» в дослідженні рекламного дискурсу. Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. Запоріжжя: 2016. №3. С. 178 - 183.
4. Пастрик Т. В. Психологічні особливості формування продуктивного білінгвізму у майбутніх перекладачів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Тетяна Володимирівна Пастрик. – К. : Ін-т психології АПН України ім. Г. С. Костюка, 2007. – 19 с.
5. Полюжин М. М. Теорія і практика перекладу з англійської мови на українську / М. М. Полюжин, Н. М. Максимчук, Л. Ф. Омельченко. – К. : УМК ВО, 1991. – 94 с.
6. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації / Г. Г. Почепцов. – К. : КНУ, 1999. – 308 с.
7. Психологія мовлення і психолінгвістика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. О. Калмикова [та ін.]. – Переяслав-Хмельницький : Переяслав-Хмельн. пед. ін-т ; К. : Фенікс, 2008. – 325 с. – (Вища освіта).
8. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики / О. О. Селіванова. – К. : Укр. фітосоціол. центр, 1999. – 148 с.
9. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англійськомовному дискурсі : монографія / Л. В. Солощук. – Х. : Константа, 2006. – 300 с.
10. Тищенко К. М. Метатеорія мовознавства / К. М. Тищенко. – К. : Основи, 2000. – 350 с.
11. Фінкель О. – забутий теоретик українського перекладознавства / за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – Вінниця : Нова кн., 2007. – 438 с.
12. Baker M., Saldanha G. Routledge Encyclopedia of Translation Studies. New York: Routledge, 2011. 340 p.
13. Baker, Mona. 1993. "Corpus Linguistics and Translation Studies." In Text and Technology: in honour of John Sinclair, edited by Gill Francis, Tognini-

- Bonelli, E. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 233 p.
14. Croft, William. 1998. "Linguistic evidence and mental representations." *Cognitive Linguistics* no. 9 (2):151-173.
 15. Divjak, Dagmar, and Antti Arppe. 2013. "Extracting prototypes from exemplars What can corpus data tell us about concept representation?" *Cognitive Linguistics* no. 24 (2):221-274.
 16. DP: Dictionary of Psychology / A. Colman, (ed.). – Oxford : Oxford Univ. Press, 2003. – 844 p.
 17. Gass, Susan M. & Selinker, Larry. 2008. *Second Language Acquisition: An Introductory Course*. New York: Routledge. 593 p.
 18. Gilquin, Gaëtanelle, and Stephan Th. Gries. 2009. "Corpora and experimental methods: A state-of-the-art review." *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* no. 5 (1):1-26.
 19. Gilquin, Gaëtanelle. 2006. "The place of prototypicality in corpus linguistics: causation in the hot seat." In *Corpora in Cognitive Linguistics. Corpus-based Approaches to syntax and lexis* edited by S. Gries & A. Stefanowitsch (eds.), 159-191. Berlin: Mouton de Gruyter.
 20. Goldschneider, Jennifer M, and Robert DeKeyser. 2005. "Explaining the "Natural Order of L2 Morpheme Acquisition" in English: A Meta-analysis of Multiple Determinants." *Language Learning* no. 55 (S1):27 - 77.
 21. Halverson, Sandra. 2003. "The cognitive basis of translation universals." *Target* no. 15 (2):197-241.
 22. Halverson, Sandra. 2007. "Investigating Gravitational Pull in Translation: The Case of the English Progressive Construction." In *Text, Processes, and Corpora: Research Inspired by Sonja Tirkkonen-Condit*, edited by Riita Jääskeläinen, Tiina Puurtinen and Hilikka Stotesbury. Savonlinna: Savonlinna School of Translation Studies 5.
 23. Halverson, Sandra. 2009. "Elements of doctoral training: The logic of the research process, research design and the evaluation of design quality." *The Interpreter and Translator Trainer* no. 3 (1):79-106.
 24. Halverson, Sandra. 2010. "Cognitive translation studies: developments in theory and method." In *Translation and Cognition*, edited by Gregory M Shreve and Erik Angelone. Amsterdam: John Benjamins.
 25. Holz-Mänttari J. *Interferenz als naturbedingtes Rezeptionsdefizit: ein Beitrag aus translatologischer Sicht* / J. Holz-Mänttari // *Interferenz in der Translation* : H. Schmidt, ed. – Leipzig : Enzyklopädie, 1989. – P. 129–134.

26. Hönig H. *Konstruktives Übersetzen* / H. Hönig. – Tübingen : Stauffenburg, 1995. – 195 S.
27. Hönig H., *Strategie der Übersetzung. Ein Lehr- und Arbeitsbuch* / H. Hönig, P. Kussmaul. – Tübingen : Narr, 1996. – 236 S.
28. Jarvis, Scott , and Aneta Pavlenko. 2008. *Crosslinguistic influence in language and Cognition*. New York: Routledge.
29. Krings H. *Translation problems and translation strategies of advanced German learners of French (L2)* / H. Krings // *Interlingual and intercultural communication. Discourse and cognition in translation and second language acquisition studies* / J. House, S. Blum-Kulka, (eds.) – Tübingen : Narr, 1986. – P. 257–270.
30. Munday J. *Introducing Translation Studies* / J. Munday. – L. : Routledge, 2001. – 222 p.
31. Rabadán, Rosa. 2007. "Divisions, descriptions and applications The interface between DTS, corpus-base research and contrastive analysis." In *Doubts and Directions in Translation Studies*, edited by Yves Gambier, Miriam Shlesinger and Radegundis Stolze. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
32. Sanchez, Tara. 2006. "The progressive in the Spoken Papiamentu of Aruba." In *Structure and Variation in Language Contact*, edited by Ana & Stephanie Durrleman (eds.) Deumert. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
33. Sandra, Dominiek , and Sally Rice. 1995. "Network analyses of prepositional meaning: Mirroring whose mind - the linguist's or the user's?" *Cognitive Linguistics* no. 6 (1):89-130.
34. Schleiermacher F. *Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens* / F. Schleiermacher // *Das Problem des Übersetzens*/ H. J. Störig, ed. – Darmstadt : Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1963. – S. 38–70.
35. *The Oxford Dictionary* / ed. by T. F. Hoad. Oxford: Oxford University Press. 1996. 617 p.
36. Tirkkonen-Condit S. *Unique items – over- or under-represented in translated language* / S. Tirkkonen-Condit // *Translation Universals. Do they exist?* / A. Mauranen and P. Kujamäki (eds.). – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2004. – P. 177–186.
37. Tirkkonen-Condit, Sonja. 2001. *Unique items - over- or under-represented in translated language?* In *The Third International EST Congress*. Copenhagen, Denmark.

38. Toury G. Probabilistic explanations in translation studies: Welcome as they are, would they qualify as universals? / G. Toury // Translation Universals. Do they exist? / A. Mauranen and P. Kujamäki (eds.). – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2004. – P. 1–32.
39. Tummers, Jose, Kris Heylen, and Dirk Geeraerts. 2005. "Usage-based approaches in cognitive linguistics: A technical state of the art." *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* no. 1 (2):226-261.
40. Zlobin A. Kognitive Modellierung der Übersetzung [Електронний ресурс] / A. Zlobin // TRANS. Internet-Zeitschrift für Kulturwissenschaften. – 2002. – № 14. – Режим доступу : <http://www.inst.at/trans/14Nr/zlobin14.htm>

Словники:

41. The Oxford Dictionary / ed. by T. F. Hoad. Oxford: Oxford University Press. 1996. 617 p.

Електронні ресурси:

- 42.24 Канал. Звернення Зеленського, Макрона та Шольца у ПАРИЖІ, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WCd-fa3qZcU>
- 43.24 Канал. ЗЕЛЕНСЬКА не стримала емоцій / Потужний виступ у Франції, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aavgtf5ac00>
- 44.24 Канал. ЗЕЛЕНСЬКИЙ виступив на Парламентській асамблеї НАТО, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=836PIuCsQ5U>
- 45.24 Канал. Історичний виступ Зеленського у Конгресі США @holosameryku, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qPmKrpz-OaY>
46. ABC News. President Biden details US military aid to Ukraine, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=uaXYJBXfa8w>
47. ABC News. President Biden speaks in Ukraine ahead of 1 year anniversary of Russia's invasion, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gomOSltbIjo>
48. BBC News Україна. Зеленський до G20: ми не дамо Росії перечекати, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yID66chTOBM>

49. Bloomberg Quicktake. Ukraine's Foreign Minister Pleads For More Weapons in War With Russia, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RZQhX3wNrKc>
50. Bloomberg Television. Ukraine's Kuleba Calls for More Weapons From West, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=krJMftZ3kxM>
51. BR24. BR24live: Zelensky, Scholz, Macron on War in Ukraine | MSC 2023 | BR24, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=t5RMZIM6Xg0>
52. C-SPAN. Ukrainian President Zelensky Addresses U.N. Security Council, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SM24YCH5cnw>
53. CNN-News18. G20 Summit In Bali Live | Zelensky Tells G20 leaders 'Russia Ukraine War Must End Now' | News18 Live, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WQFjUqEJqnw>
54. CNN. EU Commission president: Western allies need to 'step up' military support to Ukraine, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mtJcvUGvxgw>
55. CNN. Zelensky's powerful speech causes translator to choke up, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6OK3lpGfoZA>
56. CTV News. Ukraine's Dmytro Kuleba makes plea for aid: "This is a genocide" | FULL SPEECH, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2oGjpLNn7OY>
57. Daily Mail. LIVE: Davos - Ukraine First Lady Olena Zelenska speech to World Economic Forum, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=uKm8pbtdADU>
58. DW News. Live: International leaders meet to discuss aid for Ukraine | DW News, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dK2e-Ck3S3E>
59. DW News. Live: Joe Biden speech ahead of the first anniversary of Russia's invasion of Ukraine | DW News, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VVF6rJqIRI0>
60. European Commission. Joint statement by President Ursula von der Leyen and President of the United States Joe Biden, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2K796RCYW8k>
61. European Commission. Speech by president Ursula von der Leyen in Paris - 'Standing with the Ukrainian people' Conference, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=os1MNcCMris>

- 62.FRANCE 24 English. Solidarity with Ukraine: Zelensky, Macron address donor conference in Paris • FRANCE 24 English, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3g95WsOCjz4>
- 63.Guardian News. Ukrainian first lady Olena Zelenska addresses US Congress members – watch live, 2022. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Oiwh7ua-_cQ
- 64.Guardian News. Zelenskiy delivers statement on the one year anniversary of Russia's invasion – watch live, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ywuZRIHI41s>
- 65.ISLND TV. Прес-конференція Зеленського 24.02.2023, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DkEbaD3hzl0>
- 66.Los Angeles Times. U.S. to send \$3.75 billion in military aid to Ukraine, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Bm7HfvWZiVE>
- 67.MSNBC. Watch President Zelensky's Full Address To Congress, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XGg7Ss1x7wA>
- 68.MSNBC. Why The IMF, World Bank Important In Supporting Ukraine, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ba1j4NviNbw>
- 69.Newstalk. "Putin will fail" - State of the European Union, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7wN-MF9NMRw>
- 70.NowThis News. U.S. Senators Speak in Ukraine LIVE, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZVEhCTS6MWU>
- 71.PBS NewsHour. WATCH: U.S. leading the way in supporting Ukraine, Biden says | 2023 State of the Union, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=o8t01PMQtBI>
- 72.Reuters. LIVE: Zelenskiy addresses Norwegian parliament, 2023. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=otiQPn-Y_Nc
- 73.Sky News. In full: Zelensky addresses EU Parliament, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5NefSFbOZ30>
- 74.Sky News. Ukraine War: 'Ukraine's rightful place is in NATO' - Stoltenberg, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=o18AOL1vCxo>
- 75.Sky News. Ukraine War 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=o18AO1vCxiu>
- 76.The Independent. Live: World leaders arrive in Brussels for EU summit on economy and war in Ukraine, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0RGbxQ8ogE8>

77. The Mirror. President Zelensky delivers historic speech to European Parliament, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=EkUUJbweWmI>
78. The Telegraph. 'You will win': Standing ovation for Boris Johnson after address to Ukraine parliament, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lCpA9IipIY8>
79. The Telegraph. Watch: Ukraine's first lady Olena Zelenska gives speech to MPs, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VRBXYzpZo1o>
80. UK Parliament. President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy addresses UK Parliament, 2022. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_xcdWDwgBCg
81. Warsaw Security Forum. WSF2022 Guest of Honor - Olena Zelenska - First Lady of Ukraine., 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UweQkII4RBE>
82. Washington Post. Ukraine's Zelensky addresses EU Parliament, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SQ85mVHBxSw>
83. Yahoo Finance. Ukrainian President Zelenskyy addresses UN Security Council, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bOP44WFCps0>
84. Апостроф TV. ВІЙНА ПУТІНА ЙДЕ ДО ПОРАЗКИ! Заява Джо Байдена в Києві 20 лютого 2023 року, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=СКАJ4pblqj4>
85. Вікна-новини. Підтримка та новий пакет військової допомоги: Борис Джонсон звернувся до Верховної Ради, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=K6TZGMONo-w>
86. Голос Америки Українською. Джо Байден виступає із заявою щодо України. Наживо з перекладом українською. Спецвипуск, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qjAQEJO3FQM>
87. Голос Америки Українською. Промова президента США Джо Байдена про безпекову допомогу Україні – наживо з перекладом українською, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NjOLQBjXlj0>
88. Зе!Президент. Виступ Зеленського на спеціальному пленарному засіданні Європейського парламенту, 2023. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_sJ4uxhwEM4

89. Зе!Президент. Інтерв'ю Володимира Зеленського фінським, шведським, данським і норвезьким ЗМІ, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=P3dBbjhmAUQ>
90. КабМін. 13.12.2022 Відкриття Конференції на підтримку громадянської стійкості в Україні у зимовий період, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xhMazm0LyqU>
91. Кримська платформа. Second Summit of the Crimea Platform online in English, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XXYyLME1z24>
92. Офіс Президента України. Виступ Володимира Зеленського в парламенті Великої Британії, 2023. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=p_GhqmwY5s4
93. Офіс Президента України. Виступ Володимира Зеленського на заключній панелі Конференції щодо відновлення України в Римі, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GgLWpAMXJkA>
94. Офіс Президента України. Звернення Володимира Зеленського до політиків і народу Норвегії, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TGziTRtmHsg>
95. Офіс Президента України. Олена Зеленська презентувала українську формулу миру на Всесвітньому економічному форумі в Давосі, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=StmgRIxPbS8>
96. Радіо Свобода. Байден у Варшаві: наживо з перекладом | Нова зброя, виступ Путіна, Україна | Свобода Live, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SLwQY57uwI8>
97. Суспільне Новини. Виступ Макрона на Мюнхенській безпековій конференції – трансляція Суспільне Новини, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=uTjykS9PHsU>
98. Суспільне Новини. Звернення президента Зеленського до британського парламенту, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VJPt1MRfv9U>
99. Телеканал Київ. "Я стою перед вами від імені хоробрих": Зеленський виступив в парламенті Британії, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Zbf9Pit4kho>
100. ТСН. Кримська платформа: онлайн-трансляція, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dwhp6rSN2vE>
101. ТСН. Олена Зеленська виступає в Конгресі США: повне відео, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WPh-C4T4ub8>

SUMMARY

In today's world, scientific research and international conferences help to promote the development of scientific knowledge and cultural exchange between countries. Translation of conferences held with different participants from all over the world requires accurate and efficient transfer of information between different languages and cultures. An important aspect of this process is to ensure high quality translation, which guarantees mutual understanding between conference participants.

The Norwegian scientist Sara Halverson has proposed a model of gravitational pull in the field of translation, which, although not directly related to physics, creates a metaphorical connection between the attractive force between two objects and the interaction between different languages and cultures. At the heart of this model is the idea that translation efficiency and quality depend on the "force of attraction" between cultures and languages that intersect in the process of communication.

This master's thesis investigates the impact of S. Halverson's gravitational pull model on the quality of conference translation. We will focus on analysing various aspects of translation, such as lexical, grammatical, cultural, and psycholinguistic features, to identify how the gravity model can affect the level of understanding between participants from different cultural and linguistic backgrounds.

In addition, we will explore the cultural aspects of this model, considering how gravitational pull can serve as a metaphor for the interaction between different languages and cultures. Particular emphasis will be placed on the role of context, identity and dialogue in translation, as these factors have a direct impact on the communication between conference participants.

The paper will also consider the possible limitations and shortcomings of S. Halverson's gravitational pull model, as well as its potential improvements and alternatives. In order to achieve this goal, we will conduct a comparative analysis of the model with other approaches to translation existing in modern linguistics and translation studies.

Using empirical data from the recent conferences and translations, we will assess how effectively the gravitational pull model can contribute to improving the quality of conference translation, and consider possible ways of applying it in the practical work of translators and other specialists in the field of intercultural communication. The English-Ukrainian language pair was chosen for this study because it provides an ideal test environment and will be useful in further research on the English-Ukrainian translation. During oral translation, the interpreter does not have time to deliberate on the choice of an equivalent, so the translation becomes "automatic". Therefore, a corpus-based study is being conducted to research the relevance of S. Halverson's gravitational pull model in translations.

The object of the master's thesis is to study the aspects of translation of international conferences. The subject of the study is the Galverson Gravity Model and its impact on the quality of translation of speeches in the context of military support for Ukraine.

As part of this study, we use methods such as comparative analysis, content analysis, structural analysis, and corpus research. These methods will allow us to evaluate the effectiveness and application of the gravitational pull model in the field of conference translation.

The objective of this study is to examine the theoretical underpinnings of S. Halverson's gravitational pull model and its application within the field of translation studies. Specifically, it aims to analyse the impact of the gravitational pull model on the quality of conference translation, taking into consideration various aspects of translation, including lexical, grammatical, and stylistic features. Furthermore, this research seeks to investigate the cultural dimensions of the gravitational pull model and their relevance to the translation of terms in the specific context of military support for Ukraine. By exploring these cultural aspects, it aims to shed light on the challenges and opportunities that arise during the translation process in this particular domain. In order to validate the gravitational pull hypothesis, a comprehensive empirical test has been conducted focusing on the English-Ukrainian

language pair. This empirical analysis provided valuable insights into the effectiveness and applicability of the model within the context of translation practice. Additionally, this study aims to assess any potential limitations or shortcomings of the gravitational pull model and propose recommendations for its refinement or alternative approaches. By critically evaluating the model's strengths and weaknesses, it seeks to contribute to the ongoing discourse on translation methodologies and enhance the understanding of effective translation strategies. Moreover, the research will also examine possible adjustments that translators can implement to enhance the quality of their translations based on the findings of the gravitational pull model. This assessment will provide practical insights and recommendations for translators seeking to improve their translation skills and deliver high-quality translations. Through a comprehensive exploration of these research objectives, this study aims to contribute to the advancement of translation studies and provide valuable insights into the application and effectiveness of the gravitational pull model in the field of translation. The scientific novelty of the master's thesis is a comprehensive study of S. Halverson's gravitational pull model in the context of conference translation and its interaction with cultural aspects of communication. The specifics of our study is that we not only analyse the theoretical foundations of the model, but also evaluate its practical effectiveness using empirical data obtained from recent conferences and translations. Thus, our master's thesis is aimed at developing theoretical and practical aspects of translation studies, contributing to the improvement of translation quality at international conferences and ensuring a deeper understanding between cultures and languages in a global context. In the course of the study of the theoretical foundations of interpreting and the application of S. Halverson's gravitational pull model in translation studies on the basis of the English-Ukrainian language pair, the impact of this model on the quality of conference translation was explored, taking into account various aspects of translation, analysing them according to the three components of gravitational pull: distance between languages, frequency of use of the same correspondences in

translation and structural differences between the original and the translation. The study has shown that the three components mentioned above are present in translation into both English and Ukrainian. Given the fact that English is a foreign language for the interpreters we have analysed, the gravitational pull was more pronounced in the Ukrainian-English direction. The study also analysed the cultural aspects of the gravitational pull model and their association with the translation of terms in the context of military support for Ukraine, which accounts for three components of gravitational pull. The comparative analysis has shown that the gravitational component between English and Ukrainian is expressed by changing the structure of terms, by reordering direct equivalents, taking into account the specifics of the target language. The distance between the languages is also represented by generalisations in the Ukrainian-English translation and alternative translation options in the English-Ukrainian translation. As for the general features of translation, it is worth noting that simultaneous interpretation is marked by a significant rate of calques caused by the stressful situations in which the interpretation is carried out. Interpreters often used indirect equivalents in translation, which did not distort the original text, conveyed the meaning, but were not direct equivalents of the original lexemes. In the course of the comparative analysis, we observed the choice of incorrect equivalents in some cases. The selection of equivalents was inadequate, which caused a distortion of the text. Another consequence of this intervention was that the recipients could not fully understand what was being said, as the words chosen for translation did not exist in Ukrainian. The empirical test of the gravitational pull hypothesis on the English-Ukrainian language pair also provides evidence that the study results are consistent with theoretical assumptions. Based on the data obtained, the possible limitations and shortcomings of the model were assessed, and proposals for its improvement or alternative approaches were developed, namely compilation of a common glossary and contextual dictionary that could improve the quality of interpreting in the analysed language pair, and possible adjustments to the interpreter's work that could

contribute to improving the quality of translation. In general, the results obtained indicate the prospects of applying the gravitational pull model in translation studies and confirm the importance of cultural context in the translation of military terms. Our research is novel and promising as the hypothesis has been advanced fairly recently and requires research and scholarly involvement in this particular topic. It is also worth noting that the issue of military support has become one of the most frequently mentioned topics on the political agenda over the past year. The relevance of this topic is by no means fleeting, which is why we believe that our work can open a new vista of the gravitational pull model in translation studies for the Ukrainian-English language pair and lay a good theoretical and practical basis for scholars who want to deepen the research.

ДОДАТОК 1: *Англійсько-український глосарій термінів в контексті семантичного поля «Військова підтримка України» та глосарій різновидів озброєнь та техніки:*

Загальні терміни:

1. Air defense systems - засоби ППО (протиповітряна оборона), зенітні ракетні комплекси
2. Airborne operations - повітряні операції
3. Anti-aircraft defense - протиповітряна оборона
4. Anti-tank guided missiles - протитанкові керовані ракети, ПТКР (протитанкові комплекси ракет)
5. Anti-tank weapons - зброя проти танків / протитанкова зброя
6. Armored personnel carrier (APC) - бронетранспортер (БТР) / броньований персональний автомобіль
7. Armored personnel carrier - броньований транспортер
8. Armored vehicle - Броньовик, бронетранспортер
9. Armored vehicle-launched bridge - броньований мостоносець
10. Armored vehicles - броньовані транспортні засоби, броньована техніка
11. Armored vehicles - броньовані транспортні засоби, танки, БМП (бойові машини піхоти)
12. Artillery - артилерія, гаубиці, міномети, реактивні системи залпового вогню
13. Artillery shells - артилерійські снаряди
14. Ballistic missile - балістична ракета
15. Ballistic missile defense - захист від балістичних ракет, оборона від балістичних ракет
16. Battlefield communication - комунікація на полі бою, зв'язок на полі бою
17. Battlefield medicine - військова медицина на полі бою, медична допомога на полі бою
18. Body armor - бронежилети, балістичний захист
19. Border defense - кордонова оборона, захист кордону
20. Coastal defense - берегова оборона, захист узбережжя
21. Combat engineer - бойовий інженер / бойовий інженер
22. Combat engineering - бойове інженерне забезпечення
23. Combat engineering equipment - інженерна техніка, розвідувально-бойові машини, засоби знешкодження мін

24. Combat medic - бойовий медик / бойовий медик
25. Combat ship - Бойовий корабель, військовий корабель
26. Combat training - Бойова підготовка, навчання бойовим діям, підготовка до бойових дій
27. Communication equipment - засоби зв'язку
28. Communications equipment - засоби зв'язку, радіостанції, супутникові зв'язок
29. Counter-battery radar systems - радіолокаційні системи, засоби виявлення вогневих позицій противника
30. Cybersecurity - Кібербезпека, кіберзахист
31. Cybersecurity systems - системи кібербезпеки, програмні та апаратні засоби захисту від атаки в інтернеті
32. Defense industry - оборонна промисловість, промисловість для потреб оборони
33. Electronic warfare - електронна боротьба / електронне порятунку
34. Electronic warfare - електронна війна
35. Electronic warfare - електронна війна, бойові дії у кіберпросторі
36. Field artillery - полкова артилерія / полкова артилерія
37. Fire control system - система керування вогнем
38. Forward operating base - передня операційна база
39. Ground attack aircraft - літаки наземної атаки
40. Ground reconnaissance - Розвідка на землі, земельна розвідка
41. Ground support - земна підтримка, підтримка на землі
42. Humanitarian aid - гуманітарна допомога
43. Infantry fighting vehicle (IFV) - бойова машина піхоти (БМП) / бойова машина піхоти
44. infantry support - підтримка піхоти, допомога піхоті
45. Infantry support vehicles - БМП (бойова машини піхоти), БТР (бронетранспортер), інженерно-бойові машини
46. Intelligence, surveillance, and reconnaissance equipment - засоби розвідки та спостереження, БПЛА, радіолокаційні системи, камери спостереження
47. Joint exercises - спільні навчання
48. Logistics planning - планування логістики, планування забезпечення
49. Medical equipment - медична техніка, переносні медичні комплекти, швидкісні бригади, медичні знаряддя
50. Military aid - Військова допомога, військова поміч

51. Military aircraft - Військовий літак, військова авіація
52. Military alliance - військовий альянс
53. Military base - військова база / військова база
54. Military budget - військовий бюджет / військовий бюджет
55. Military command - Військове командування, військове керівництво, військове начальство
56. Military communication - Військова комунікація, зв'язок військових підрозділів
57. Military deployment - розгортання військ, військове розташування, дислокація військ
58. Military doctrine - військова доктрина / військова стратегія
59. Military doctrine - військова доктрина, стратегія війни
60. Military drone - військовий дрон / військовий безпілотник
61. Military education - військова освіта / військове навчання
62. Military engineering - Військова інженерія, військові інженерні роботи, інженерне забезпечення військових операцій
63. Military equipment - Військова техніка, військове обладнання
64. Military exercise - військові навчання
65. Military expenditure - військові витрати, витрати на оборону
66. Military fortification - військове укріплення / військова фортифікація
67. Military intelligence - військова розвідка, розвідувальні операції
68. Military intelligence agency - агентство військової розвідки / служба військової розвідки
69. Military landing - Військовий десант, військове висадження
70. Military logistics - Військова логістика, організація військових перевезень, забезпечення логістичної підтримки
71. Military maintenance - Військове утримання, технічне обслуговування військової техніки
72. Military maneuvers - військові маневри, військові навчання, військові вправи
73. Military medicine - Військова медицина, медичне забезпечення військових операцій
74. Military strategy - військова стратегія
75. Military support - Військова підтримка, допомога військовому відділу, військова допомога
76. Military tactics - військова тактика / тактика ведення війни

77. Military trainer - Військовий інструктор, інструктор військової підготовки
78. Military transport - військовий транспорт, військова техніка
79. Mine clearance - розмінування
80. Mine-resistant ambush protected vehicles - БРДМ (броньовані розвідувально-дозорні машини), БТР-Д, MRAP (машини зі захистом від вибуху мін)
81. Mine-resistant ambush-protected vehicle - броньований автомобіль MRAP
82. Missile defense - оборона від ракет, ракетний щит
83. Missile strike - Ракетний удар, удар з використанням ракет
84. Mobile hospital - мобільний госпіталь
85. Mortar - міномет
86. Munitions - боєприпаси, боєзапас, боєприпаси
87. Navy - морська піхота
88. Night vision - нічний бачення, нічний приціл
89. Night vision equipment - засоби нічного бачення, нічні приціли
90. Obstacle course - полігон перешкод
91. Outpost - засідка, загороджений пункт, окоп
92. Parachute - парашут
93. Patrol - патрулювання, патруль, пост, дозор
94. Peacekeeping forces - сили миротворців, сили з забезпечення миру
95. Peacekeeping mission - місія миротворців, місія з миротворчих цілей
96. Personnel carrier - бронетранспортер, броньований транспорт
97. Physical fitness - фізична підготовка
98. Protective gear - захисний спорядження, захисні засоби
99. Radar - радар, радіолокаційна станція
100. Radar systems - радіолокаційні системи, радари
101. Reconnaissance - розвідка, розвідувальна діяльність
102. Reconnaissance drone - розвідувальний безпілотник
103. Recovery vehicle - відновлювальний транспорт, техніка з відновлювальною функцією
104. Refugee camp - табір біженців, табір переміщених осіб
105. Regiment - полк, регімент, загін
106. Remote control - дистанційне керування
107. Resupply - поповнення запасів, поповнення боєзапасу
108. Rifle - гвинтівка
109. Riot control - загальне порядкування, боротьба з заворушеннями

- 110. Rocket - ракета, ракетний залп
- 111. Round - постріл, снаряд, патрон
- 112. Satellite communication - супутниковий зв'язок
- 113. Satellite imagery - супутникові знімки
- 114. Scout - розвідник, розвідувальна група
- 115. Security cooperation - співпраця у справах безпеки, взаємодія в галузі безпеки
- 116. Security forces - силові структури
- 117. Small arms and ammunition - малокаліберна зброя та боєприпаси
- 118. Special forces - спеціальні сили / спецназ
- 119. Special operations - Спеціальні операції, таємні операції
- 120. Special operations forces - сили спец. операцій
- 121. Surface-to-air missile - зенітна ракета, ракети земля-повітря
- 122. Tactical air control party - тактичне авіаційне управління
- 123. Tactical equipment - тактичне обладнання, тактична техніка
- 124. Tactical operations - тактичні операції, тактичні дії
- 125. Tactical radios - тактичні радіостанції
- 126. Tactical support - тактична підтримка
- 127. Tank - танк, бойова машина піхоти
- 128. Target acquisition - визначення цілей/підозрілих об'єктів
- 129. Training assistance - допомога в навчанні, підтримка під час тренувань
- 130. Underwater Demolition Team - команда підводного демонтажу
- 131. Unexploded ordnance – боєприпаси, що не вибухнули
- 132. Unmanned aerial vehicles - БПЛА (безпілотні літальні апарати), дрони, безпілотник
- 133. Urban warfare - міське військове протистояння; міська війна
- 134. US Military - військові США; американські війська
- 135. vehicle-mounted weapons - зброя на транспортних засобах; зброя на машині
- 136. Veterans - ветерани; учасники війни
- 137. War crimes - воєнні злочини; військові злочини
- 138. Warhead - бойова головка; військова головка
- 139. Warplane - військовий літак; військовий дзвін
- 140. Wartime - воєнний час; час війни
- 141. Weapon systems - збройні системи; системи зброї
- 142. Weapons cache – запас зброї; склад зброї

- 143. Weapons of mass destruction (WMD) - зброя масового знищення;
зброя масового ураження
- 144. Weapons-grade - якість зброї; якість озброєння
- 145. Western military alliance - західний військовий альянс; альянс
західних військ
- 146. White Phosphorus - білий фосфор; фосфор білий
- 147. Wiretapping - підслуховування; прослуховування
- 148. Wounded - поранені; поранені військовослужбовці

Термінологізовані назви озброєнь та техніки:

- 1. 9K38 Igla Surface-to-Air Missile - зенітна ракетна система Ігла
- 2. A-10 Thunderbolt II - A-10 Громова Блискавка II
- 3. AGM-114 Hellfire - AGM-114 Пекельний Вогонь
- 4. AH-64 Apache - AH-64 Апач
- 5. AH-64 Apache Attack Helicopter - бойовий вертоліт AH-64 Апач
- 6. Armata Universal Combat Platform - універсальна бойова платформа
Армата
- 7. BGM-71 TOW - BGM-71 ТОУ
- 8. BM-21 Grad Multiple Rocket Launcher - багатопускова реактивна система
БМ-21 Град
- 9. BMP-1 - БМП-1
- 10. BMP-2 - БМП-2
- 11. BMP-3 - БМП-3
- 12. BMP-3 Infantry Fighting Vehicle - бойова машина піхоти БМП-3
- 13. BTR-80 - БТР-80
- 14. BTR-80 Armored Personnel Carrier - БТР-80
- 15. BTR-90 - БТР-90
- 16. Challenger 2 - Челенджер 2
- 17. Challenger 2 Main Battle Tank - головний бойовий танк Челенджер
2
- 18. F-15 Eagle - F-15 Орел / Ігл
- 19. F-16 Fighting Falcon - F-16 (Бойовий Сокіл)
- 20. F-35 Lightning II - F-35 Блискавка
- 21. FGM-148 Javelin - Джавелін
- 22. FGM-148 Javelin Anti-Tank Missile - протитанкова ракета Джавелін
- 23. FIM-92 Stinger Man-Portable Air Defense System - система ППО
Стінгер

24. Humvee - Гамві
25. Humvee Light Tactical Vehicle - легкий тактичний автомобіль
Хамві
26. Leopard 2 - Леопард
27. Leopard 2 Main Battle Tank - бойовий танк Леопард 2
28. M1 Abrams - Абрамс М1
29. M1 Abrams Main Battle Tank - головний бойовий танк М1 Абрамс
30. M72 LAW - M72 ЛОУ
31. M777 Lightweight Howitzer - легка гаубиця M777
32. Mi-8 Hip - Мі-8 Хіп
33. MiG-29 - МіГ-29
34. MRAP - МРАП
35. RPG-7 - РПГ
36. RQ-4 Global Hawk - RQ-4 Глобальний Яструб
37. Scorpion tank - танк Скорпіон
38. Stryker - Страйкер
39. Stryker Armored Fighting Vehicle - бойова машина Страйкер
40. Su-25 - Су-25
41. Su-25 Frogfoot Close Air Support Aircraft - наземний літак Su-25
42. Su-27 - Су-27
43. T-14 Armata - Армата
44. T-14 Armata Main Battle Tank - головний бойовий танк Армата Т-
14
45. T-55 - Т-55
46. T-72 - Т-72
47. T-80 - Т-80
48. T-90 - Т-90
49. T-90 Main Battle Tank - бойовий танк Т-90
50. UH-60 Black Hawk - «Блек Гок»
51. UH-60 Black Hawk Utility Helicopter - бойовий вертоліт UH-60
Чорний Яструб

ДОДАТОК 2. *Українсько-англійський глосарій термінів в контексті семантичного поля «Військова підтримка України» та глосарій різновидів озброєнь та техніки:*

1. Авіація – aviation, aircrafts, military planes and helicopters
2. Армійські навчання - military exercises, trainings for soldiers,

3. Безпека на морі - maritime security
4. Безпілотний літальний апарат/безпілотник - unmanned aerial vehicle (UAV)
5. Безпілотні кораблі - unmanned surface vessels (USVs)
6. Безпілотні літальні апарати - unmanned aerial vehicles (UAVs)
7. Бойова готовність - Combat readiness
8. Бойова підготовка - combat training
9. Бойова підтримка - Combat support
10. Бойова техніка - Combat vehicles
11. Бойове застосування військ - military engagement
12. Бойове спорядження - Combat gear
13. Бойовий арсенал - combat arsenal
14. Бойовий вертоліт - combat helicopter
15. Бойовий корабель - combat ship
16. Бойовий корабель - Warship
17. Бойові дії - combat operations
18. Бойові машини піхоти - infantry fighting vehicles
19. Бронетехніка - armored vehicles
20. Броневік - armoured vehicle, armoured car,
21. Будівництво оборонних споруд - Construction of defense structures
22. Взаємодія між арміями - military cooperation, military exchange
23. Вогнева підтримка - fire support
24. Військова база - Military base
25. Військова доктрина - Military doctrine
26. Військова допомога - Military aid
27. Військова експедиція - Military expedition
28. Військова комунікація - military communication
29. Військова логістика - military logistics
30. Військова медицина - Military medicine
31. Військові операції - Military operations, military actions
32. Військова поліція - Military police
33. Військова підтримка - military support
34. Військова розвідка - military intelligence, Military reconnaissance
35. Військова розвідка на землі - military reconnaissance on the ground
36. Військова служба - Military service
37. Військова стратегія - Military strategy
38. Військова технологія - Military technology

- 39.Військова техніка/спорядження/обладнання - Military equipment
- 40.Військова технічна служба - Military technical service
- 41.Військова транспортна авіація - Military transport aviation
- 42.Військова форма - Military uniform, pixels
- 43.військова інженерія - military engineering
- 44.Військове командування - Military command
- 45.Військове консультування - Military consulting
- 46.Військове право - military law
- 47.Військове спорядження - Military gear
- 48.Військове становище - Military position
- 49.Військове утримання / утримання війська - military maintenance
- 50.Військовий бюджет - Military budget
- 51.Військовий вишкіл/підготовка/навчання - Military training
- 52.Військовий десант - military landing
- 53.Військовий літак - military aircraft
- 54.Військовий обмін інформацією - military information exchange
- 55.Військовий транспорт - military transport
- 56.Військовий інструктор - military trainer
- 57.Військові витрати - military expenditures, expenses
- 58.Військові операції - military operations
- 59.Гуманітарна допомога – humanitarian aid
- 60.Гуртове постачання - Wholesale supply
- 61.Десантні операції - airborne operations
- 62.Диверсійна діяльність - sabotage activity
- 63.Захисні стінки - protective barriers
- 64.Інженерні війська - engineering troops
- 65.Кібербезпека - cybersecurity
- 66.Мінно-вибухові роботи - mine clearance operations
- 67.Невідкладна медична допомога - Emergency medical care
- 68.Новітнє озброєння - Modern weapons
- 69.Нічне бачення - Night vision
- 70.Нічний бойовий комплекс - Night fighting complex
- 71.Нічні приціли - Night sights
- 72.Обладнання - Equipment
- 73.Оборонна координаційна група - Defense coordination group
- 74.Оборонна справа - Defense affairs
- 75.Оперативна інформація - Operational information

- 76.Оперативне управління - Operational management
- 77.Оперативний командир - Operational commander
- 78.Оперативний контроль - Operational control
- 79.Операційний район - Operational area
- 80.Оптичний приціл - Optical sight
- 81.Опір противнику - Resistance to the enemy
- 82.Опір противнику з боку України - Resistance to the enemy on the part of Ukraine
- 83.Точки опору - Resistance points, Resistance of materials
- 84.Орієнтування на місцевості - Orientation in the terrain
- 85.Повітряні операції - air operations, operations in the air
- 86.Польовий лікар - field medic
- 87.Полігон для навчань - training ground
- 88.Порушення повітряного простору - Airspace violation, intervention into the airspace (of a country)
- 89.Протитанкові ракети - anti-tank missiles
- 90.Піхота - infantry
- 91.Радіоелектронна боротьба - electronic warfare
- 92.Ракетні комплекси – missile systems
- 93.Розвідувальні дрони - reconnaissance drones
- 94.Розміщення військ - troop deployment / troop escalation
- 95.Спеціальні війська - special forces, forces of special operations
- 96.Спеціальні операції - special (military) operations
- 97.Спостереження з повітря - aerial reconnaissance, observation from air
- 98.Сухопутні операції - ground operations
- 99.Тактична бронетехніка - tactical armored vehicles
- 100. Тактичні операції - tactical operations

Термінологізовані назви озброєнь та техніки:

- 1. Артилерійський комплекс "Град" - Grad rocket launcher
- 2. Бойова машина піхоти БМП-2 - BMP-2 infantry fighting vehicle
- 3. Бойова машина піхоти БМП-3 - BMP-3 infantry fighting vehicle
- 4. Бойовий вертоліт АН-64 "Апач" - AH-64 Apache combat helicopter
- 5. Бойовий вертоліт Мі-24 - Mi-24 combat helicopter
- 6. Бойовий літак Су-34 - Su-34 combat aircraft
- 7. Су-35 - Su-35 aircraft
- 8. Бойовий літак Ф-15 - F-15 fighter aircraft

9. Літак Ф-16 - F-16 (fighter) aircraft
- 10.Ракетна система залпового вогню "Смерч" - Smerch multiple rocket launcher
- 11.Ракетний комплекс "Смерч" - Smerch missile system
- 12.Ракетний комплекс "Тополь" - Topol missile system
- 13."Точка-У" - Tochka-U missile system
- 14.Ракетний комплекс "Іскандер" - Iskander missile system
- 15.Самохідна артилерійська установка - self-propelled howitzer
- 16.Система залізничного відкритого обшивання - railway armor system
- 17.Танк Т-90 - T-90 tank
- 18.Танк Леопард 2 - Leopard 2 tank
- 19.Танк М1 Абрамс - M1 Abrams tank
- 20.Танк М48 - M48 tank
- 21.Танк Т-72 - T-72 tank
- 22.Танк Т-80 - T-80 tank